

LANURI

G. Limbășanu :

Arhanghelul Mihail

Director
MIHAIL AXENTE

Redactor
GEORGE POPA

Anul IV. No. 5-6

1937

LANURI

CARTEA LITERARĂ ÎN ARDEAL, ÎNAINTE DE UNIRE*)

Cuvintele ce vor urma nu au pretenția de a cuprinde întreagă evoluția cărții românești literare din Ardeal, în epoca dinainte de Unire. O asemenea expunere cere o pregătire mai temeinică decât aceea căreia noi i-am jertfit doar câteva ceasuri. Ea mai cere și un timp de dezvoltare îndelungat, pentru înfățișarea unor cortegii de date statistice și talmăcirea semnificației lor, iar pentru o expunere de asemenea proporții credem că momentul de față nu este potrivit.

Cu toții știm că împrejurările istorice cari condiționau existența poporului nostru în Ardealul dinainte de Unire nu erau cele mai prielnice pentru promovarea unei mișcări literare. Puterile noastre erau angajate în lupta politică, deoarece trebuia să ne afirmăm dreptul elementar la existență, și într'o luptă cu caracter social, pentru a revendica mijloacele firești ale unei existențe umane. Rândul literaturii a venit mai târziu și atunci a fost chemată și ea să sprijine, cu virtuțile ei proprii, lupta ce se da pe teren politic și social.

O examinare oricât de sumară a stocului de cărți românești, de orice gen, tipărit în veacul XIX și până la Unire, în Țara de dincoace de munți, ne poate dovedi situația de inferioritate ce o avea car-

Dintr'o conferință rostită la Sibiu, în 16 Mai 1937, la șezătoarea Asociației Scriitorilor Români din Ardeal.

tea propriu zis literară față de restul produsului tiparului. S'au tipărit la noi numeroase lucrări cu cuprins istoric și politic, enorm de multe cărți cu caracter bisericesc și religios și tot atât de multe manuale școlare, pentru învățământul primar și secundar, deci pentru o funcție utilitară bine dovedită. Jumătatea a doua a veacului apoi a ridicat pe planul întâi cartea de cultură populară, care îmbrățișa un domeniu foarte vast. Dela broșurile de educație morală și religioasă, până la cele cu sfaturi juridice și politice, sau la cele cari nizuiau să-i învețe pe țaranii noștri cum să-și lucreze pământul și să-și crească vitele, cum să se apere de boale, ori îi îndemneau să se întovărășească pentru a exploata mai ușor bunurile lor și a scoate cel mai mare profit din rodul muncii lor, — este o sferă de preocupări așa numite culturale, pe cari le-au adoptat toate centrele intelectuale de dincoace de munți, dând de lucru nu numai editorilor și tipografiilor românești ci și celor străine. Pe urmă vine cartea literară, strecurându-se într-o oarecare măsură și broșurile de popularizare, cu menire de a cultiva sufletele țăranilor noștri.

Totuși, către sfârșitul veacului, au început să apară și întreprinderile pentru tipărirea cărții literare și pentru răspândirea ei. Vorbim de întreprindere cu plan de activitate în această direcție, tipărind biblioteci și colecții literare și nu de acelea cari au tipărit întâmplător lucrări cu caracter literar. Iar în timp de vreo treizeci de ani au ajuns la o dezvoltare atât de frumoasă încât credem că este folositor să ne gândim la ele spre a culege îndemn pentru activități prezente.

*

Întâia inițiativă de această natură a apărut în Sibiu și ea se leagă de existența ziarului „Tribuna”. Acest ziar, astăzi se știe foarte bine, n'a susținut numai o luptă politică, ci și una culturală. Raliindu-se cu toată convingerea pe lângă direcția nouă junimistă, pentru care militaseră și alte periodice ardelenene, de mai puțină anvergură însă, împotrivindu-se deci

atât etimologismului ortografic cât și latinismului exagerat, „Tribuna” a deschis în Ardeal zăgazurile creației literare căreia i-a dat și o orientare în direcția poporană. „Foița” ziarului a avut rolul unei reviste literare. Dar lucrarea literară a tribuniștilor nu s'a mărginit la coloanele acestei Foițe. Fondatorii „Tribunei” au întemeiat și un Institut Tipografic și astfel ziarul s'a tipărit dela început în tipografia proprie. Această prevedere gospodărească explică în parte și existența îndelungată a ziarului precum și posibilitatea realizării programului ce și-au făcut inițiatorii. În sprijinul mișcării literare, ei au întemeiat o „bibliotecă a Tribunei” și în timp de numai cinci ani, dela 1884 începând au apărut aici 45 de volume literare. Ea este întâia colecție mare literară din Ardeal.

Biblioteca „Tribunii” se numeste „poporală”. Ea nu este însă ceace vor fi mai târziu bibliotecile de popularizare, cu învățături de tot felul pentru promovarea culturii în straturile populare, ci o adevărată colecție literară, care a primit acest atribut, poate nemeritat, pentru formatul ei redus și pentru înfățișarea modestă. Colecția se deschide cu o mare navelă a lui Slavici, de proporțiile unui roman: *Pădureanca*. Nu toate broșurile erau atât de voluminoase, bine înțeles. Oricum, în colecția aceasta au apărut nuvele, povești, versuri, piese de teatru, originale sau traduceri, semnate de scriitori ardeleni sau din Țară, printre cari amintim pe George Coșbuc — care a fost lansat de „Tribuna” — Matilda Cugler-Poni, I. T. Mera, Silvestru Moldovan, P. Ispirescu, Gr. Sima a lui Ion, Ioan Moța, Petre Dulfu și I. L. Caragiale, care apare cu traducerea tragediei lui Alexandru Parodi: *Roma învinsă*.

A doua, colecție nu mai puțin bogată ca număr de volume, a apărut la Brașov, al doilea centru mare de cultură dela graniță. Colecția aceasta a fost editată de o librărie cu merite mari pentru cartea românească din Ardeal: Librăria Ioan Ciurcu. Se pare că Brașovul ocupă locul al doilea, după Sibiu, ca centru de editură în Ardealul de înainte

de unire. Ei bine, credem că nu exagerăm când spunem că trei sferturi din cărţile româneşti tipărite la Braşov în perioada modernă au apărut în editura Librăriei Ciurcu. Tot aici a apărut deci şi „Biblioteca Teatrală”, singura din colecţiile lui Ciurcu pe care o putem menţiona acum.

Colecţia aceasta care a rămas până astăzi singura mare bibliotecă teatrală — mare ca număr de volume editate — din tot cuprinsul ţării, a avut două etape. În întâia fază, care pleacă dela anul 1892, broşurile ei purtau în frunte menţiunea „din Biblioteca Teatrală editată de editura librăriei Ciurcu din Braşov”. Cităm din această serie piesa „*Inainte de pauză*”, semnată „Troare”.

Şase ani mai târziu, deşi s'a tipărit tot la Ciurcu, colecţia a trecut în editura unei instituţii cu mari merite pentru mişcarea teatrală din Ardeal, Societatea pentru fond de teatru român, şi singură aceasta, a doua serie a ajuns să numere până în anul Unirii 48 de broşuri.

Inainte cu aproximativ 50 de ani, înaintaşii noştri, la îndemnul lui Iosif Vulcan, au pornit, precum se ştie, o mişcare pentru înfiinţarea unei teatru naţional în Ardeal. Ideea a fost mare, prea îndrăzneată chiar şi deaceea nici nu s'a realizat. N'au reuşit Românii noştri să strângă atâţia bani câţi ar fi trebuit pentru construirea unui local de teatru, iar dacă ar fi strâns bani, stăpânirea de atunci nu le-ar fi dat încuviinţarea. N'au reuşit să organizeze nici măcar o trupă de teatru ambulantă, cum au dorit în ultima perioadă de existenţă a Societăţii. În schimb au deşteptat un interes enorm pentru teatru în toate straturile poporului nostru din Ardeal, apoi prin conferinţe şi discuţii cu pretenţii, ce aveau loc mai cu seamă cu prilejul adunărilor generale anuale ale Societăţii, au desbătut problema teatrului atât de întins, încât a fost cu putinţă ca cel mai serios tratat despre dramă, scris în româneşte, să apară aici în Ardeal: Iosif Blaga, *Teoria dramei*. În afară de aceasta au promovat o mişcare de teatru de diletanţi, la sate şi la oraşe, cum n'a fost în ţara li-

beră pe vremea aceea. „Biblioteca Teatrală“ dela Ciurcu rămâne și ea o lucrare de valoare a Societății.

De astă dată avem deci o colecție specială, consacrată unui singur gen literar. Lucrările originale sunt mai puține; predomină prelucrările, localizările după autori faimoși ai literaturii occidentale: alături de localizări figurează apoi traduceri integrale. Totuși colecția aceasta lansează o nouă serie de autori, stând iarăși alături Ardelenii cu cei din Țară. Să reținem dintre autorii de încercări originale pe Iosif Vulcan, care deschide seria Societății pentru fond de teatru, cu o comedie într'un act: *Soare cu ploaie*, apoi Maria Baiulescu, G. Stoica, Antoniu Popp, Maria Drăgan, Arseniu Vlaicu, Rădulescu-Niger, Alexandru Țințariu, Maria Popescu, Zaharia Bârsan, I. Schiopul, Ion Rusu Șirianul, Horia Petra-Petrescu, Victor Eftimiu, iar printre traducători Ștefan Octavian Iosif — cu *Dragoste cu toane* de Goethe și *Wilhelm Tell* de Schiller — N. Iorga, din nou Horia Petra-Petrescu, etc.

O altă mare interpretare editorială din Ardeal este Asociațiunea din Sibiu. Din nenorocire, în programul ei editorial literatura figura în ultimul rând. Revista „Transilvania“, în faza ei veche, este o publicație cu rosturi administrative și apoi cu cuprins istoric. „Biblioteca populară“ înființată de Asociațiune, colecție care și azi continuă să apară, depășind cu mult cifra de 200 de volume, este o bibliotecă de popularizare, cu sfaturi și învățături morale, economice, medicale, juridice ș. a. Din când în când, pătrunde în această colecție, alături de folclor și literatură populară în strictul înțeles al cuvântului, și literatura de creație personală. Astfel sau tipărit aici nuvele ale lui Ion Pop Reteganul, nuvelele istorice ale lui Ion Lapedatu, legendele lui Ștefan Căcoveanu, apoi Creangă, Slavici, Ispirescu, Dulfu, Onișiu, Agârbiceanu, Sadoveanu etc.

Veacul XIX se încheie cu o colecție literară editată în Banat. Pela 1897, Enea Hodoș înființează la Caransebeș *Biblioteca Noastră*, care continuă în pragul veacului nostru la editura Krafft din Sibiu.

È tot o colecție cu caracter enciclopedic și dacã în partea literarã figureazã nume cari n'au decãt un interes istoric, ca S. S. Secula, care deschide seria cu un volum de *Realități și Visãri* sau N. Macovis-teanu, cu o piesã *Dela sat* și Zotti Hodoş tot cu o piesã: *Intocmai*, întâlnim aici și scriitori consacrați. G. Coşbuc apare de timpuriu (No. 3-4) cu un volum de *Versuri și prozã*, iar imediat dupã el urmeazã un volum de *Fabule alese* ale lui G. Alexandrescu. Directorul Bibliotecii publicã colecții de cãntece populare.

Iar în veacul XX intrãm cu o colecție tot cu caracter popular, care apare în capitala Ungariei. În legãturã cu ziarul cu același nume, se tipãrește la Budapesta o bibliotecã a „Poporului Român”, care începe sã aparã chiar în anul 1901. Editura Poporului Român a avut o importantã desvoltare, tipãrind numeroase broşuri cu cele mai variate subiecte, adresându-se aceluiaşi straturi populare pe care le cãutau toate colecțiile de „popularizare”. Literatura de creație personalã apare și în biblioteca acestei edituri, deși în mai micã proporție. Vom întâlni, bũ-nãoarã, pe Ion Pop Reteganul, care alimenteazã cu proza lui mai toate editurile de seamã ale Ardealului dinainte de Unire, alãturea de lucrãri ale unor autori obscuri ca Dorin (*Moş Cãlin*, nuvelã), Ion Bota (*Trei istorioare morale*) sau Romul Bortoşiu (*Cãntece*).

*

Colecțiile amintite pãnã acum, chiar când nu aveau un caracter de popularizare prin cuprinsul lor, se înfãțişau într'o hainã modestã și în proporții reduse. În perioada care urmeazã, ultimul deceniu dinainte de rãzboiu, apar colecții literare impunãtoare și prin înfãțişarea lor externã. Cea mai bogatã dintre ele este colecția editatã de revista *Luceafãrul*.

Apariția acestei colecții se datorește și ea înființãrii unui institut tipografic propriu. În *Amintirile* tipãrite de curãnd, Octavian Tãslãuanu, redactorul permanent al *Luceafãrului*, povestește greutãțile întâmpinate cu tipãrirea revistei la Budapesta. În fie-

care an schimba tipografia. În 1905, în sfârșit, reușește să înființeze tipografia proprie a *Luceafărului*, cu ajutorul de Mecena al lui Mihai Popovici. Criza bugetară n'a încetat nici acum și existența revistei se consolidează numai după mutarea ei la Sibiu, în anul următor, când i s'a încredințat redactorului funcția de secretar al Astrei. Institutului tipografic din Budapesta i se datorește însă colecția literară a „Luceafărului”, care altfel n'ar fi apărut, sau ar fi apărut mai târziu, la Sibiu.

Colecția se deschide cu întâiul volum de *Poezii* al lui Octavian Goga. Urmează un volum de schițe și nuvele al lui Ion Agârbiceanu, intitulat *Dela țară*, un altul al lui Ion Ciocârlan: *Traiul nostru*, căci și de astă dată se menține buna tovarășie dintre scriitorii din Ardeal și cei din Țară. Seria se continuă apoi cu *Icoane* de Alexandru Ciura, *Ramuri* de Z. Bârsan. *Nuvele* de Maxim Gorki în traducerea lui Horia Petra-Petrescu, *Iliada* tradusă de G. Murnu, *Versuri* de Elena Farago, *Primele cântări* de Ion Bârsanul și *Mara* de Ion Slavici. Editura „Luceafărului” se menține și la Sibiu și aici apare, în preajma războiului, romanul lui Agârbiceanu, *Arhanghelii*.

Cam în același timp când a activat editura „Luceafărului”, mai întâi la Budapesta și pe urmă la Sibiu, s'a manifestat într'un alt oraș cu atmosferă românească o întreprindere tipografică cu program de editură literară. Ca un amănunt caracteristic trebuie să relevăm faptul că și acesta e un oraș de margine, mai modest decât Sibiul și Brașovul, dar având și el o veche tradiție literară. Este Orăștia, unde la anul 1582 s'a tipărit în traducere românească un fragment din Biblie, cunoscut sub numele de *Palia dela Orăștie*.

Întreprinderea editorială dela Orăștie a patronat-o mai întâi păr. Ion Moța, care a înființat în acest oraș ziarul săptămânal „Libertatea”. O „Bibliotecă literară” a ziarului „Libertatea”, cu poezii și nuvele, începe să apară chiar din 1902, anul când în capitala Ungariei răsărea *Luceafărul*. Mai târziu, Sebastian Bor-

menisa publică, tot la Orăștie, revista literară *Cosânzeana*, care a avut înainte de războiu o epocă de de glorie, întrunind colaborarea unora din scriitorii cei mai valoroși, din Ardeal și din Țară depotrivă. Editura literară o supraveghează acum redactorul *Cozânzenii* și în primii ani ai decadei a doua s'au tipărit la Orăștie câteva volume literare de mare preț. Desigur, vom întâlni nume cunoscute ca Ion Agârbiceanu, Alexandru Ciura, Horia Petra-Petrescu, ș. a. dar apar și nume noi ca Ilarie Chendi, care la Orăștie și-a tipărit întâile lucrări, încă înainte de înființarea „Bibliotecii literare a ziarului „Libertatea”, apoi Aron Cotruș, cu întâiul său volum de *Poezii*, tipărit la 1911, Liviu Rebreanu, cu un volum de schițe și nuvele intitulat *Frământări*, apărut în anul următor și Victor Eftimiu cu *Poemele singurătății*. Și nu putem trece cu vederea acel *Almanah al Scriitorilor dela Noi*, tipărit tot în 1912, o lucrare cu caracter îndit, care a rămas un prețios document de istorie literară.

La un moment dat, Sebastian Bornemisa a fost ajutat în lucrarea sa de Octavian Tăslăuanu, care a vrut să asocieze și Asociațiunea dela Sibiu la editarea literaturii contemporane. În acest scop pornește, cu tiparul dela Orăștie, o colecție cu nume atât de frumos *Biblioteca Scriitorilor dela Noi*, despre care se spune că e editată de Asociațiune și îngrijită de Oct. Tăslăuanu. Colecția n'a dăinuit însă, poate din același motiv, semnalat odată: literatura figura pe ultimul plan printre preocupările Astei. Totuși, sub auspiciile ei s'au tipărit volumele *Amintiri*, de Alex. Ciura, *Schițe și Povestiri* de I. Agârbiceanu și *Alte vremuri* de Gh. Stoica.

Ca execuție grafică însă, volumele editate la Beiuș, în tipografia „Doina” a lui Lucian Bolcaș și I. Ciordaș, le întrec pe toate cele amintite până acum. Podoaba este mai aleasă la copertă, dar și tiparul și hârtia sunt de o calitate superioară. La „Doina” s'au tipărit, în anul 1912, *Foiletoanele* lui Alex. Ciura, *Sirena* și *Jurământul* de Z. Bârzan și *Străina* de L. Bolcaș.

Nu putem lăsa neamintită Tipografia Seminarială

din Blaj care, fără să creeze o colecție literară, fiind dedicată mai cu seamă lucrărilor cu caracter religios și istoric — se tipăresc în epoca aceasta numeroasele și importante studii istorice ale lui Alexandru Bunea — a tipărit totuși și literatură. Întâiul volum al lui Alexandru Ciura: *Visuri trecute*, aici s'a tipărit, în 1903, deoarece primul redactor al *Luceafărului* făcea funcție de profesor secundar la Blaj. S'au mai tipărit aici *Cântece* de Emil Sabo, *Floricele de câmp* de Aurel C. Domșa, două piese de teatru de Octavian Prie, etc.

*

Ne rămâne să mai amintim două întreprinderi de editură literară, cari au activat în timpul războiului cel mare, ce avea să se sfârșească cu desființarea hotarelor dintre frați. Întâia e „Biblioteca Semănătorul” dela Arad, inițiată la 1916 de Victor Stanciu. Cu aceasta asociem din nou Banatul la mișcarea literară din Ardeal, care câștiga amploare în pofida adversităților de ordin politic.

Biblioteca „Semănătorul” din Arad are iarăși înfățișarea modestă a unei colecții cu caracter popular. Dar acest lucru se justifică. Nu avem aface cu o colecție literară, ci cu una cu caracter enciclopedic. Într'adevăr, în anii dinainte de Unire se tipăresc aici, pe lângă volumele literare, lucrări cu cele mai variate subiecte: politice, istorice, economice, școlare și de știință popularizată. În partea literară găsim și de astă dată, alături de Alex. Ciura și I. Agârbiceanu, scriitori noi ca bănățenii Emil Isac și Mihail Gașpar. Insuși inițiatorul colecției apare cu o serie de schițe întitulate *Cuib de rândunică*.

Biblioteca „Semănătorul” a continuat să apară și după Uni e, ajungând la aproximativ 200 de volume. În epoca aceasta a avut un caracter pur literar.

A doua colecție literară din timpul războiului a apărut la Budapesta, sub titlul *Cartea pentru toți* și a fost îngrijită de Leonard Paukerow. S'au editat aici, într'o tehnică deasemenea mai modestă, impusă și de împrejurări, scriitori noi ca Septimiu Popa, Iustin Ilieșiu, s. a.

*

Iată deci, după părerea noastră, o impunătoare activitate de editură literară, care s'a manifestat într'o perioadă de timp nu mai mare de trei decenii. Dar activitatea aceasta nu trebuie judecată numai cantitativ. Ea a fost şi îndrăzneală în iniţiative, căci n'a publicat scriitori consacraţi, ci scriitori noi. Lansaţi cu bucuria unei descoperiri de valori inedite. Şi acest lucru s'a făcut nu numai cu scriitorii dela noi ci cu cei din ţara liberă. E cazul d-nei Elena Farago, editată mai întâi de „Luceafărul” din Budapesta, iar astăzi laureată a premiului naţional de literatură.

La aceeaşi constatare de îndrăzneală, sau dacă vreţi de siguranţă în dibuirea valorilor, ne duce şi cercetarea vrăstei scriitorilor editaţi. Se ştie doar că, în general, marile întreprinderi editoriale sunt circumspecte şi nu vor să rişte prin editarea unor scriitori prea tineri. La editurile ardelenne pe care le-am amintit găsim excepţii dela această normă. Când i s'a tipărit lui Octavian Goga întâiul volum de poezii, dânsul nu avea mai mult de 25 ani, iar Ion Agârbiceanu împlinea în acelaş moment numai 23 de ani. Dar aceştia au fost scriitori de-ai casei la „Luceafărul”. Aron Cotruş însă a fost editat, la vârsta de 20 ani, iar Coşbuc nu avea decât 19 ani când îi tipărea Slavici legendele versificate în biblioteca populară a „Tribunei”.

Şi din acest ultim punct de vedere credem că putem culege îndemnuri din experienţa trecutului, pentru activităţi prezente.

OLIMPIU BOITOŞ

POEME DIN BAUDELAIRE

UNEI CREOLE

În țara cu miresme și mângăieri de soare,
Am cunoscut sub leasă de arbori purpurii,
De unde pică lenea pe gene'n tremurare,
O nobilă creolă cu nuri ce nu-i poți ști.

E cald și pal obrazul ei: bruna vrăjitoare
Păstrează'n port mărire și mlădieri domnești;
Și mândră ca Diana pășind la vânătoare,
Zâmbește cu ochi siguri și calmi când o privești.

Dacă ai merge, Doamnă, în țările slăvite,
Pe țârmurile Senei și Loarei înverzite,
Frumoasă, demnă numai de feudali pereți,

Ai face ca în taină de tânără umbrire,
Sonete să'ncolțească în inimi de poeți,
Ce s'ar târi ca negri robiți de-a ta privire.

SONET DE TOAMNĂ

Spun ochii tăi cei limpezi, mai clari ca un cristal:
„Amant ciudat, ce ații în mine să te 'nbate?”
— Fii dulce și tăcută! Un dor rănit de toate,
Afară de-o candoare străbună de-animal.

Nu vrea să-ți desvelească secretul infernal,
O, tu, ce-mi legeni somnul cu mâni imbelșugate!
Nici basmele lui negre în flacără turnate.
Urâsc la fel și patimi și vis spiritual!

Să ne iubim alene. Amorul din gheretă,
Intunecat, pândește cu arcul său fatal.
Cunosc orice unealtă din vechiu-i arsenal:

Sminteli, amor și groază! — Tu, albă margaretă!
Ca mine nu ești oare amurg automnal,
O, palida mea, blândă și rece, Margaretă?

RUGA UNUI PĂGAN

Ah! flăcările nu-ți opri,
În inimă să-mi lași căldură,
O, voluptate! O, tortură!
Diva! susplicem exaudi!

Zeită'n aer răspândită,
Văpaia-ți din pământ mă cheamă.
Înalță-mi vloga umilită,
Ce-ți dă un cântec de aramă.

Fii, voluptate, doamnă'n noi!
Și masca de sirenă pune,
De carne sau de catifea;

Ori varsă-mi adormire grea
În vinuri mistice, străbune,
O, voluptate, svelt strigoi!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VESTITORUL

Tot omul demn de acest nume
Un șarpe galben poartă 'n sân.
S'a 'ncolăcit, ca 'n tron, stăpân
Când spune: „Vreau!“, el: „Nu!“ îi spune.

Dă-ți ochii în privirea fixă
De Satiresă sau de Nixă,
Spun dinții: „Datoria chiamă!“

Copii ori pomi însemințează,
Poem sau marmură sculptează,
Spun dinții: „Vei muri, ia seamă!“

Și orice face, orice speră,
Nu are omul clipă vie,
Ca prevestire să nu-i vie
Dela năstrușnica viperă.

ION PILLAT

SCRISOARE*)

Ești undeva în noaptea 'ndepărtată
A munților mari ce-au stăpânit
Alte nopți cu brume cerești
Căzute în părul tău de vânt răscolit.

Munții, munții cu steme de luceferi,
Le aud și acum pădurile cântând,
Le văd și acum flamurile de moarte
Fluturate pe rând.

Ești lângă munți... Mă închin,
Mă rog munților să trimită
În fiecare noapte brumele,
Văl peste fața ta adormită.

VLAICU BÂRNA

TRISTIA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tu mi-ai crescut din suflet ca dintr'o amintire
— Trup dăruit cu stele și praf de funigei —
Ascult în tine cerul mijind înbobocire
Și bucurându-ți pașii cu stor de clopoței.

Aici în carte somnul mai limpede ne pare
Și trupul tău mai proaspăt ca spicele din lan,
Tu ai pășit în mine ca într'un obraz de floare
Și-ai coborât din peșteri cu sutele de ani.

Pădurile de stele nelegănate încă
Le-ai arcuit în palme și revărsat în mări,
Eu mi-am plecat urechea pe cea mai caldă stâncă
S'aud înbrățișate bătrânele cărări.

Ni-s sufletele ude de-atâta sărutare
Cum ud de soare-i cerul înăbușit de viori.
Nu-i nicăiri tristețea mai înbucurătoare
Decât ascunsă 'n fruntea pădurilor de flori,

RADU STANCA

*) Din ciclul „Euforie”, în manuscris.

SEARA CONCERTULUI*)

Adriana studia cu febrilitate, pregătindu-se pentru concert. Dimineata, după amiezile și uneori noaptea până către ora douăsprezece le petrecea închisă singură în camera cu pianul pe care-l ridicaseră de la parter la etaj. Boala doamnei Alistar nici nu progresa, nici nu da înapoi. Reaua voință pe care o punea doamna Alistar față de concertul fiicei sale, concert care suferise o amânare tocmai pentru boala sa și încăpățănarea cu care continua să privească aspirațiile Adrianei făcură pe aceasta să hotărească, irevocabil, concertul pentru 12 August.

Pentru concert fetele își făcură rochiile noi. Miriam una bleu, cu ușoare volănașe de dantelă pe mânecile largi, Olga o rochie roșie de catifea cu un foarte mic decolteu în față și în spate. Colonelul păstră o lojă, însă fetele-l refuzară cu încăpățănare. Ele preferau parterul. În fond și Olga și Miriam își invitaseră iubiții, cu gând să ocupe fundul sălii pentru a fi cât mai ferite de ochii publicului, de lognoanele scrutătoare, precum și de privirile părintești. Biletele se vânduseră cu furie. Orașul vroia să-și arate recunoștința pentru concertista de renume care dusesese faima orașului în toată țara. Pentru seara concertului doi zia.ști bucureșteni, critici muzicali, sosiră neprevăzut, cerând un interviu Adrianei, care-i refuză și rugând-o să primească a supa cu ei, după terminarea reprezentației.

Scârba adâncă, sfârtecă inima fetei. Li refuză și cu această cerere, cu politețe exagerată, alergând să se închidă într-o cameră și să plângă cu amare sughițuri trista ei viață de altădată, care-și mai trimetea din când în când ecourile sub forma de invitații drapate.

Undeva, în fundul sufletului ei, creștea o curată bucurie, o mare mulțumire împăciuitoare pentru timpurile cari or să mai vină și'n care viața, refăcută din rădăcini, va găsi adăpost în deplina liniște a izolării. Se ridică din plâns refăcută, calmată, cu sufletul luminat de o mică flăcărue.

*) Fragment dintr'un roman

Miriam întâlnește pe Paul Alexa cu câteva minute înainte de începerea concertului. Îl trase în fundul sălii pe două scaune libere pregătite din timp. De acolo trimiseră o salutare Olgăi ce se găsea pe rândul celălalt, la capătul opus al sălii. Ian sosi în minutul când cortina se ridică și puțin palidă de o ușoară emoție, (printre ascultători s'ar putea fi găsit și acel adolescent blond și enigmatic, al primei iubiri), Adriana își făcu apariția în scenă, primită de caldele aplauze ale concetățenilor, Noul venit profită de șmoch ca să sărute fugar gura Olgăi. Miriam totuși îl văzu; i se păru prea elegant prea spilcuit. Ceva anormal și poate cu luciu fals strălucea în Ian, pe care pentru prima oară îl vedea acum.

Paul al ei arăta altfel în boema lui neglijentă, în aerul lui distrat: o rusticitate sănătoasă, o briză de aer proaspăt se ridica din existența lui și asta o încânta mai mult ca orice pe Miriam.

Cocertul începu. Absorbit, Paul întinsese urechea ascultând. Miriam îl privea plină de uimire pentru figura lui atentă, ciudat de cuminte și bună. Se apropie cu un elan subit, de piciorul lui, de mijlocul după care își trecu brațul cu tandreță.

În acest timp Adriana le căuta din ochi. Mâinele ei alergau deocamdată fără pasiune, cu o memorie rece a notelor ce nici nu existau, ca de obicei, în față. O descoperi pe Olga așezată lângă diseurul ei, căruia îi sorbea vorbele cu care el se aplecase asupra ei. Pe Miriam nu putu s'o afle. Iar sus în lojă, singur, colonelul Alistar, cu mâna făcută pâlnie la ureche, mai emoționat decât chiar Adriana, cu zâmbetul lui din zilele mari. Lui, Adriana îi trimise un surâs din ochi. O clipă, reîntoarsă în adâncul ei și bucuria isvorî ca un șuvoi, bucuria de a cânta măcar pentru acele urechi atente, ale bătrânului ei tată, dela care, cu siguranță se va putea aștepta la o adevărată înțelegere. În prima pauză bătrânul îi aruncă un frumos buchet de flori albe. Lumea îl primi cu aplauze. Fu un scurt moment de emoțiune pentru toți cei ce văzuseră gestul părintelui înlăcrimat.

La reluare Miriam căută din ochi, la locul știut, pe Olga, dar nu-i mai găsi. După câteva minute cei doi însă nu se reîntoarseră încă și fără să vrea se simți scuturată de ușorii fiori ai unui gând subit.

— Olga cu Ian au plecat, șopti aplecându-se la urechea lui Pavel.

Bărbatul o privi atras de nuanța ciudată din glasul fetei; Ochii lui Miriam ardeau, gura sa întredeschisă parcă adormise așa, umezită de un răsuflet ușor ca un abur. Fata își coborî deodată capul pe genunchii lui, ca rușinându-se de fapta asupra căreia fusese descoperită. Deodată el se ridică precaut, trăgând-o afară din rând. Adriana privea tocmai în fund mai căutându-i odată. Li văzu. Scaunul Olgăi era gol și el. Cu o amară desnădejde apăsa notele, pedala, să-i readucă, dar nici Paul și nici Miriam, nu prinseră țipătul dureros al Adrianei. Paul chemă o mașină. Aerul era bun, cald, mătășos. Miriam se alintă cu aerul, cu brațele ei cu care își prinse capul, cu palmele fierbinți. Tânărul o urcă în mașină. Era, în fond, trist, o tristețe muzicală, un soi de nepăsătoare în acceptarea lucrurilor cari aveau să se împlinească, ascultând destinul. Și pe urmă? se întrebă el deodată. O iubea în adevăr pe Miriam, cu un sentiment gingaș, dar minor. Ii iubia părul, fața, mâinile, trupul ei curat, cast, rotunjit în tinerețea ei înfloritoare. Da, mai ales corpul ei iubia.

Era fascinant acest trup, grația cu care se împletea când mergea, deplasarea melodioasă a mădurelor ei. Acum, în fundul mașinei și învelită în pardesiul subțire, părea oarecum speriată de simplitatea cu care acceptase jocul, urcarea în mașină. În fond nu știa prea bine ce face. Avea însă în adâncul inimei o stare ciudată de mulțumire de felul cum toate se întâmplă, încât, nimic nu se opunea cu sinceritatea, faptelor în jocul cărora intrase. Le accepta, din contra, cu bucurie. În camera lui, sub lumina vie a becului se simți oarecum stingherită. Paul ghici jena fetei și făcu imediat un abat-jour de hârtie albastră cu care înfășură becul, oprind astfel strălucirea prea aspră a luminii. Încă nu se scosese nici o vorbă între ei. Paul o sărută cu o încântare dulce. Fata își strânsese buzele cu o desnă-

dăjduită durere. Destinul se împlinește uite așa, fără pregătiri, fără fast, simplu ca orice fapt al naturii. Fata asta pe care începuse s'o desbrace, venise la el dintr'un imbold nejustificat? Nu. Il iubea. Era suficient. Dar el? Poate o va iubi mai mult, mai profund, după ce, fuzionând în trupuri, sufletele lor se vor regăsi pe cele mai adânci albi. Miriam se lasă despuiată de mâinile lui calme și totuși fierbinți. Ii îmbrățișa capul într'un soi de delir cast, murmurându-i cuvinte calde și cumiți de dragoste. După ce fu goală și acoperită de un cearsaf subțire, întinsă pe divan, începu să plângă ușor fără motiv, cu fragile ridicări ale pieptului. El se aplecă peste umerii ei sguđuiți, îmbrățișând-o :

— Plângi, fată dragă, plângi Miriam, plângi mireasa mea. O alinta astfel pe frunte, pe obraji. Il cuprinse trupul în brațe. Pielea caldă și mătăsoasă, fața udată de lacrimi, ochii ei mereu mai plini de acea apă fierbinte și limpede, îi deșteptară o mare milă. Ii luă palmele, i le sărută, i le lipi de obraz : „ele au alintat totdeauna pântecul tău”. Și i sărută pielea caldă a palmelor și unghiile și degetele subțiri, fără podoabe. Miriam plângea încontinuu, numai cu mari oftaturi din tot pieptul ei mic. „Și sânii aceștia au crescut cu tine, cu adolescența ta”, spunea bărbatul emoționat la gândul acelei adolescențe crescute cu sânii lui Miriam. Se făcu întrânsul o mare mulțumire, o mare bunătate. Iși îmbracă, peste bărbăția lui cumițită, halatul mare de bae. Pe urmă se ridică, reacoperi trupul fetei ce continua să scâncească și merse la geam. Parcă de foarte departe venea o mare furtună ce-și trimetea sgomotul tunetelor până la el. Ridică un colț al transperantului și'n depărtare se vedeau slabe săbii de fulgere. Deodată gândul lui se întoarse la Miriam, la fata goală care stătea în patul lui. Cum o iubea ! Doamnă ! Ce minune ! Se putea exprima sentimentul atât de cast, al unei imense bucurii, al unei nesfârșite bunătăți ? Miriam nu mai era întinsă, ci ridicată pe pernă, întinzând brațele spre dânsul — Râdea, cu ochii încă plini de lacrimi. El veni, lăsându-se îmbrățișat.

— Mirele meu, spunea din aceeași beție aromitoare.

Mirele meu. Repeta vorbele ce găseau neașteptate rezonanțe în fundul sufletului.

Capul lui stătea pe pântec, fruntea fierbinte pe pielea și mai fierbinte. Ea i-l trase în sus sărutându-i gura, ochii.

Adu-mi cămașa, îi șopti apoi încet, alintată.

Paul se ridică, culese cămașa, i-o așeză pe divan, apoi se întoarse cu spatele ca să-i dea voie să se îmbrace.

MIHAIL CHIRNOAGĂ

H A I D U C

Fapta lui: icoană veche;

Gândul lui: altar domnesc.

Din mâini, palocle cresc

Ca cerceii din ureche.

Sete de porniri la drum

Scurmă tălpile'n opinci.

Niciun ochi de cer nu-i plin, ci

Numai de văpăi și fum.

Pete frunte, toc de crin,

Ca un fir de păpădie,

Pentru țară, slovă scrie,

Timpurilor care vin.

Iar din funduri de pădure

Flintele culeg dreptate.

Unde-s legile uitate,

Pravilelor să le fure?

ION ȘIUGARIU

TAMBURINĂ JAPONEZĂ

Japoneză 'ncondeiată
fin, pe ceașca ta de ceai,
ai rămas îngândurată
ca o Doamnă Butterfly.

Brațul tău nu mai ridică
lilialul evantai?
Poate, japoneză mică,
plângi, pe ceașca ta de ceai.

Chiar umbrela care-o poartă
mâna mică de emai, Library Cluj
pare crizantemă moartă,
azi, pe ceașca ta de ceai.

Visul unde ți se 'ndreaptă?
că pe ceașca ta de ceai
porumbei în van așteaptă
mei, din palmă, să le dai.

Japoneză cu umbrelă
nufăr leneș și bălai,
ca pe-un țarm de acuarelă
plângi pe ceașca ta de ceai.

Rogi pe Nipon să-l vegheze
în taifunul rău, — așa-i?
și 'ntre roze să-l picteze
iar, pe ceașca ta de ceai.

Pentru ce să nu mai vină
ca atunci când legănai
cer suav pe tamburină
și pe ceașca ta de ceai?

Japoneză visătoare,
știu de ce un evantai
și-o umbrelă, ca o floare,
plâng pe ceașca ta de ceai,

când alături trandafirii
— trandafirii mari de mai —
roșii ca un harakiri
ard pe ceașca ta de ceai...

Cântec mic în paranteză, —
și pe ceașca ta de ceai
sub un vis de japoneză
doarme Doamna Butterfly.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RADU GYR

NOUILE TENDINȚE ETNICE ȘI SPIRITUALITATEA EUROPEANĂ*)

Pentru a putea descifra viitoarele linii ale societății românești, societate care va trebui să fie determinată de un just echilibru între tendințele etnice reprezentate de lumea satelor și acelea aduse de circulația ideilor general umane, vom reaminti punctul inițial de plecare al acestei cercetări care stă în cuvintele ce le-am fixat în motto: „întoarcerea la tradiție nu înseamnă întoarcerea la trecut, ci ținerea în seamă a ceiace din transmisiunea secolilor e încă viu, cu adevărat viu, în sufletul omenesc.” (N. Iorga).

Trecutul pământului și neamului nostru ne amintește tragic la fiecare pas că toate greutățile trecutului s'au născut din imposibilitatea de a coordona etnic în statele noastre cele trei aspecte primordiale ale orișicărei societăți organizate: politicul, economicul și culturalul.

Încă din îndepărtatele timpuri ale celui de-al doilea mileniu dinainte de Christos, cu toată modestia locală a vieții trace, se născuseră totuși forme culturale superioare cari își manifestă prin milenii valoarea în amintirea minunatei ceramice, fără pereche pentru acea epocă. Un frumos început ce nu va avea însă continuare, căci viața tracă pentru secole și milenii, va fi scoasă din făgașurile ei; pe deoparte de ideia monarhiei universale adusă la ei de Sciți, care i-au târît pe drumurile unor realizări lipsite de substrat etnic și deci și de valoare, iar pe de altă parte și de comerțul grecesc ce aducea cu el și forme de viață culturală, ce au stârnit și secătuit isvorul autohton. Viața națională a celor mai vechi strămoși ai noștri nu s'a putut deci realiza în forme superioare, deoarece le-a lipsit posibilitatea de coordonare etnică a celor trei planuri de viață socială.

*) Capitol final din „Satul nucleu de viață românească” ce va apare în curând.

De abia milenii mai târziu, după o îndelungată agonie ce nu a putut marca în niciun moment vre-o creațiune stabilă tracă, secole după ce Romanii, săteni și ei, aduseseră pe aceste târâmuri stabilitatea spiritului latin, au înflorit înfârșit din sate în forme și sensuri proprii, statele naționale în cari păreau că se vor coordona înfârșit etnic cele trei amintite aspecte ale vieții sociale. Din nefericire însă, din nou împrejurări de ordin istoric general, vor împiedeca coordonarea etnică a celor trei forțe sociale: political, economicul și culturalul. Așa cum am amintit la timp, încă din primele momente de viață ale statelor noastre, societatea noastră, plină dealtfel de spirit și vigoare etnică, a fost silită nu numai să-și tragă posibilități materiale din împrejurări economice pe care nici nu le putea săpâni, nici determina, ci a trebuit să se bizuie pe formele unei forțe culturale cu totul streine de substratul său etnic. Iar mai târziu când s'a născut înfârșit din valori naționale, cultura specifică a neamului nostru, în vremuri în care aspectele economice erau cu totul înstrăinate, statul, formă politică, se înstrăinase și el nu numai prin domniile fanariote, ci mai ales prin clasa conducătoare.

În veacul precedent atunci când alături de cultura românească statul, prin revoluția lui Tudor, Regulamentul Organic și apoi prin realizările politice ce au urmat pașoptismului, tindea către creațiunea etnică totalitar românească, nu s'a putut ajunge la acest rezultat deoarece nu s'a realizat nici de astă dată coordonarea celor trei anumite aspecte ale vieții sociale: coordonării domeniului cultural românesc cu aspectele etnic politice ale statului nu i-a corespuns și coordonarea etnică a domeniului economic. Rezultatele se văd în zilele noastre: o încercare de falșificare a culturii naționale prin spiritul unei literaturi intenționat infectat de spiritul disolvant iudaic; o conducere politică total subjugată intereselor economice ale unei noi clase economice, ale unei noi clase economice ce a subplantat vechiul fanariotism, democrația.

Din rosturile aceluiași trecut putem descifra și o altă serie de aspecte ale luptei prin care etnic și social, popor și stat, au trebuit să treacă, culegând forțe

utile dezvoltării naționale sau întortochindu-și drumurile realizărilor prin atâtea greutateți ce i se ridicau în cale.

Experiența trimilenară a vieții sătești depe aceste meleaguri ne arată cu toată evidența că potențele locale nu au înflorit sub aporturile împrejurărilor de ordin general istoric, decât atunci când acestea se adaptau, se desfăceau de legăturile lor generale spre a deveni creiatoare în sensul vieții locale. Decâte ori au pătruns până la rosturile vieții noastre împrejurări de ordin istoric, forțe sau idei, cari păstrându-și caracterul lor general nu s'au putut adapta spiritului local, nu numai că n'au potențat valorile locale, dar mai mult, realizând uneori falsificări de viață socială au fost totuși mai curând sau mai târziu biruite de manifestările energiilor locale ce au înlăturat întotdeauna pecinginea streină.

În vremurile ce s'au scurs în viața strămoșilor noștri înainte de creștinism, de trei ori împrejurări de ordin exterior au determinat evoluția vieții populare și calitatea cristalizărilor sociale: energia scită ce aducea ideea monarhică universală; forța economică a coloniilor elene ce aducea condițiuni de viață economice și culturale specifice unei vieți urbane; și stăpânirea romană ce a adus stabilitate și ordine.

Energia scită ca și forța elenă au reușit să determine în viața strămoșilor noștri unele aspecte parțiale, au putut falsifica uneori în parte fragmente de viață locală, dar spiritul etnic a putut să le elimine ca pe niște buruieni streine și periculoase. Stăpânirea romană însă nu a însemnat aci o colonie a Romei ce ar fi trăit prin și pentru Roma, ci o potențare a valorilor locale prin spiritul și ordinea romană, de aci și cea dintâiu creație a locului, prin ordinea și spiritul roman din satele trace, din cari neamuri s'a născut însfârșit un popor ce avea să devie o națiune: Românii.

Viața de mai târziu a statelor românești avea să cunoască și ea atâtea imbolduri și influențe streine, dar nici una din acestea nu se va putea lega de fondul moștenirii noastre, nici una nu va putea modifica specificul vieții noastre. Slavonismul va întârzia creierea culturii românești, dar va pierii fără să lase urmă vie asupra viitorului. Grecismul care a dominat secole

de-arândul rosturile noastre economice și politice, a dispărut de asemenea treptat, decăzând dela Domnie până în burghezie, pierzând rând pe rând toate domeniile activității sale dela biserică până la negoț. Toate aceste forțe streine au pierit pentrucă nu puteau însemna nimic creator în spirit local, ele nereprezentând nimic altceva decât forme parazitare cari sugând energiile locale luptau pentru viața lor proprie.

Romanii și-au înfiripat din contra rosturi temeinice pe aceste pământuri pentrucă ei și viața lor n'au însemnat aci o alterare a valorilor locale, o exploatare a lor în favorul altor fenomene naționale, ci au reprezentat numai o creațiune mai puternică, mai ordonată dar în spirit local. Așa cum am văzut la timp Roma în Dacia s'a dăruit satului și din sate și-a creiat înfățișările sale locale și viitoare.

Iată în câteva cuvinte deci sensul social al tradiției românești: *valorile etnice locale nu devin creatoare decât sub influența acelor energii exterioare cari adaptându-se sensului de viață locală se dăruiesc, tot ceiace tinde numai către exploatarea posibilităților locale, tot ceiace înseamnă numai încercare de impunere a unor forme streine provoacă vătămări organismului social etnic, dar rămâne dela început sortit eliminării; creațiunea totalitar românească nu se va putea realiza decât prin coordonarea etnică a celor trei mari factori sociali, cultura, economicul și politicul.*

Secolul al XVIII-lea produsese pentru uzul viitorilor revoluționari, marea eflorescență filosofică ce a devenit fundamentul ideologic al întregii activități al secolului XIX; tot așa sfârșitul veacului precedent și primele decenii din al nostru, au dăruit lumii filosofia materialist socialistă ce reprezintă o triplă sinteză. Ideile materialismului științific profesată de logica strălucită a spiritualității franceze, elegantă dar rece, lipsită de suflet, se îmbină pe de o parte cu metafizica spiritului semit ce nu se poate osteni în lupta pentru stăpânirea universală, iar pe de altă parte cu mistica slavo-rusească în cari se simt încă puternic urmele vechilor aporturi tătarești ce dau tendințele spre stăpânirea tiranic universală.

Această filozofie adoptată oficial de societatea burgheză, profesată în toate libertatea ideologică a societăților liberale ce-și ascundea astfel alte restricțiuni mai productive, predicată de crema ideologilor umanitariști, avea să însemne însă și ea pivotul unei noi revoluțiuni. Și acolo unde au permis împrejurările, în Rusia, și azi în Spania, acolo unde s'a putut greșa fie pe comunismul maselor slave, fie pe individualismul anarhic al Spaniolului, ea s'a și înfiripat prin izgonirea burgheziei liberale de la conducerea societăților în pretins spirit internațional, dar în serviciul unei singure rase: cea semită. În alte părți însă din străfundurile etnicului, s'a ridicat reacțiunea care dușmană de moarte a socialismului internațional nu s'a putut împăca nici cu liberalismul burghez.

Sub imboldurile generoase instinctiv sentimental dinamice și nu abstract ideologic statice, tinerimea lumii de azi, — și prin acesta noua noastră mișcare națională se închiagă ritmului european, — s'a ridicat ca și la începutul secolului precedent, creiatoare, stâncă pe drumul ce părea că va scoate societățile naționale din făgașurile lor etnice. În fața disoluției sociale născută din exasperarea ideologică semită ce-și ascunde sub pretexte democratice tentaculele stăpânirii sale internaționale, se ridică azi simțurile tinere, proaspete care nu au avut nici timpul nici posibilitatea de a fi falsificate, de a se rătăci pe drumurile exploatărilor de idei. Europa de azi, tot atât de generoasă ca și cea dela începutul secolului precedent, — se sintetizează în *lupta dintre simțirea etnică și ideologia abstractă*. Valorilor naționale ce-și vor împlinire, le stau în cale produsele abstract ideologice ale metafizicei socialiste care pentru semiți nu reprezintă decât mijloacele de realizare a stăpânirii rasei lor.

Lupta ce împarte lumea în două tabere nu înseamnă însă războiul reacțiunii contra cuceririlor veacului trecut, nu înseamnă lupta dintre democrați și reacțiune, dintre libertate și tiranie, căci după cum democrația nu s'a putut identifica în sensul său de libertate cu tirania burghezo-liberală, tot așa ea nu are nimic comun cu socialismul. Democrația nu a fost decât un cuvânt sonor pe care filozofii secolului al XVIII-lea l-au

desgropat din amintirile lor istorice, împănându-l cu toate idealurile și reconstrucțiile lor abstracte ; în zilele noastre procesul a fost continuat de metafizica semită care a făcut din democrație instrumentul de răsturnare al liberalismului burghez ce se instaurase totuși odinioară în numele democrației. Odinioară democrația însemna pentru burghezii marii revoluții franceze conducerea statului prin însăși, adică înlăturarea tuturor zăgazurilor ce le închiseseră până atunci drumurile societății, azi democrație înseamnă pentru socialiști stăpânirea și conducerea societății prin masele amorfe și iresponsabile, ce reprezintă numeric majoritatea. Și s'ar fi reușit să se instaureze sub aceste pretexte nu reala stăpânire a mulțimilor, ci ceiace se ascunde sub formula sonoră, tirania unui restrâns număr de ideologi, conducerea unei minorități compuse din energumeni streini, — ca în Rusia, — dacă în luptă ar fi stat față în față numai burghezia liberală îmbătrânită și forțele cele noi ale democrației socialist-internaționale, ce se bizue pe energia nepregătită politic dar deja intoxicată ideologic a maselor populare ce contează numai numeric. Dar din fericire în fața noului aspect al democrației, socialismul internațional, s'a ridicat și reacțiunea naturală, proaspătă și sănătoasă a etnicului, manifestată ca întotdeauna prin tineret. *Lupta se dă astfel între etnic și internaționalism în vremea ce liberalismul piere prin propriile sale greșeli.*

În această lumină a împrejurărilor generale, noile manifestări ale spiritualității românești ce arătam în capitolul precedent că oglindesc o nouă trezire a etnicului prin sate, se încadrează perfect și armonic tendințelor generale ce caută să așeze bazele vieții nu într'o tiranie de clasă ca până acum, ci în formele numai în aparent noi ale solidarismului social. După tirania de clasă a burgheziei liberale și în fața unei noi tiranii, aceia a maselor amorfe sub care se ascunde peste tot o minoritate națională, cea semită, *societățile naționale par să se îndrepte însfârșit către formula solidarismului național, care la noi cel puțin nu reprezintă o noutate ci o revenire la caracterele străvechi ale vieții noastre etnice.*

Lupta pentru dărâmarea tiraniei liberale nu este

deci numai un simplu proces social, ce în acest caz s'ar putea rezolva teoretic fie prin soluții de dreapta, fie prin soluții de stânga, ci o adevărată bătălie națională, în care specificul etnic își caută însfârșit drepturile sale la viață publică; mai ales la noi lupta îmbracă haine naționale deoarece liberalismul nu reprezintă numai o tiranie socială și nici numai impunerea unor concepții de organizare streine de spiritul nostru, ci și instaurarea unei stăpâniri streine prin crearea artificială a burgheziei eterogene.

La noi mai mult decât orișunde în condițiunile speciale ale întineririi vieții publice ce înseamnă aici și o înnoire a forțelor sociale prin ridicarea la viață politică a lumii etnic-rurale, lupta de dărâmare a formelor parazitare liberale ca și concentrarea forțelor de apărare în fața virusului semito-democrat, trebuia cu totul normal să îmbrace înfățișerile unei regenerări naționale prin întinerire, întinerire care nu înseamnă decât victoria etnicului.

Pe ruinele ultimei tiranii de clasă, dominația burghezo-liberală (șă se vadă pentru caracterele libertății burgheze capitolul final din cartea D-lui N. Iorga, „Evoluția ideii de libertate“ Buc. 1928 pag. 275-290) se dă azi la noi ca și în alte părți, o uriașe luptă între încercările de a impune prin socialism o nouă tiranie de clasă, — tiranie ce am arătat că ascunde și o nouă încercare de a impune o nouă stăpânire streină destinelor naționale, — și valorile etnice ce aduc cu ele în locul stăpânirii de clasă solidarismul social, care înseamnă și conlucrarea armonică, productivă a tuturor forțelor sociale, dar și excitarea organismului național de a trăi prin sine și pentru sine.

În această ambianță ideologică și în fața recrudescenței fenomenului național se pune problema orientării sociale a realizărilor viitoare în domeniul politic etnic. Vom urmări oare cu riscurile unei noi falsificări a valorilor naționale, sub falsele pretexte ale democrației, drumurile stângii, tocmai când naționalismul se acordă tendințelor și problemelor sociale, creindu-se armonie noile state care politic sunt naționale, iar social, solidariste? Vom tinde numai noi către o nouă formă a tiraniei de clasă? Vom cădea sub semnele roșii

ale socialismului ce ascunde sub aberații intelectuale nu numai o tiranie de clasă ci și tentaculele exploataării economice a rasei semite? Sau ne vom aminti la timp că toate durerile trecutului au provenit din lipsa de coordonare etnică dintre cele trei aspecte primordiale oricărei societăți organizate! Sau ne vom reaminti la timp că trebuie să coborâm în sfârșit în adâncimile etnicului spre a găsi formele de organizare ale aspirațiilor avântului național de azi.

Sub semnele coordonării etnice a culturii, economicului și politicului va trebui deci să ne întoarcem la sate, dar nu pentru a căuta sub false pretexte democratice dreptatea socială a muncitorului de pământ, ci pentru a împlini dreptatea etnică a țăranelui care de milenii a rezumat în el și în tot ce a dat el societății organizate, națiunea.

Statul țărănesc, ca să întrebuițăm o formulă curentă, nu va putea însemna astfel statul muncitorilor ce-și scot viața din munca pământului ci însăși statul românesc, căci țaran nu e numai muncitorul de pământ după cum nu e nici numai cel ce trăește din vânzarea produselor de pe pământ și nici chiar proprietarul unei bucați de pământ, ci însăși Rumânul, căci țara nu e numai ogorul ci și statul și patria.

Statul țărănesc, neputând să reprezinte deci un organism politic sprijinit, ca statul burghez liberal, pe drepturile și abuzurile unei singure clase sociale, ci bizuindu-se pe îndreptățirea istorică a unui neam, el nu se va putea împlini pe liniile speculațiilor ideologice ale stângii pentru care statul nu reprezintă decât dreptatea unei singure clase, conducerea unui număr restrâns de ideologi și exploatarea economică a unei singure rase, cea semită. Statul țărănesc nu se va putea împlini ca atare decât prin realitățile cari isvorând din trecut, din lumea satelor, se acordă tendințelor social naționale de azi: *instaurarea familiei ca celulă de bază a societății, egalitate dar erarhie, libertate dar disciplină, drepturi dar numai în măsura împlinirii datorțiilor, cultură dar în marginile realităților etnice, viață economică dar prin și pentru valorile naționale.*

ANTON BALOTĂ

INGENUNCHERI LÂNGĂ ȚARA MEA

Țară de peste amintiri, țară de peste vis,
Drumurile întoarcerii cine mi le-a închis?
Cine m'a trimis să obosesc departe de tine,
De mi-au părut toate bucuriile tale streine?
Cine a îngropat copilăriei mele toate oinele?
Cine mi-a ars fluerul de mi-au murit toate doinele?
Cine m'a alungat prin ploi? Cine m'a gonit
De toate amintirile mi s'au ruginit?

Primește-mă înapoi, bucurie nouă,
Să-mi rup sufletul ca pe-o azimă'n două.
Să împletesc iarăși câmpului meu coamele,
Să sărut iarăși grădinelor mele poamele.
Ia-mă de mână, țară de dincolo de mine
Și du-mă să chiui haiducește, prin codrii din tine.
Primește-mă să-ți brăzdez iar câmpurile triste
Să rup din zăpezile munților noștri batiste;
Primește-mă să-ți strâng iar razele de soare, clae,
Să mă culce iar pe snopii de coceni și de pae;
Primește-mă înapoi țară dacă, leagăn pentru
[domnițe,
Să alerg iar cu picioarele goale prin rouă, după
[romanițe...
Cheamă-mă înapoi să nu mai sărut niciodată de-
[părtările,
Că prea mi-au mâncat tinerețea, trenurile și zările.

VIRGIL CARIANOPOL

AUTOBIOGRAFIE

Maică, nici-o pasăre'n mine nu-și află locul
Și cît de frumos a crescut blestemul și socul.
Tu să nu-ți răsucești inima prin rădăcini —
S'o lași să crească limpede'n lumini.

Maică, pretutindeni somnul e la fel
(Ca și în cimitirul Pătrunjel.)
Dar tu să-ți uiți păcatul tău din flori
Pe care-o babă te'nvăța cum să-l omori.

El a crescut în fum de brutărie.
Pe sacii cu făină s'a învățat să scrie.
A deslegat cuvântul greu din carte
Și-a scris pe umblet cîntece de moarte.

Tu prea ai fost de vânturi huiduită
Și viața prea ți-a fost deslănțuită.
N'am simțit dor de stele niciodată,
Decât atunci când am aflat că ești plecată.

Maică, să nu-ți răsucești inima prin rădăcini —
S'o lași să crească limpede'n lumini,
C'o să mă'nalț prin crengi ca s'o sărut
Cu buze reci de moarte și trecut.

ION SOFIA MANOLESCU

INTERIOR

Nu mai culegi tomnatice palori
pentru albumul tău cu amăgiri,
când pâlپاie lumina de culori
și-aleargă ploaia sure năluciri...

În odăița ta cu scoarțe vechi,
pe care genoveve de lumină
au adormit cu lăna în urechi,
te 'mbeți de amintiri și naftalină.

Și când îndoii un braț de catifea,
să răscolești sertare aromate
bunicul din perete — în giubea —
ți 'ntinde biblii de singurătate.

TEODOR SCARLAT

ANACRONISMUL ROMAN- TISMULUI EMINESCIAN

Anchilozați în formule didactice, când este vorba de stabilirea și evidențierea noilor adevăruri, mulți prind numai exteriorul de manifestare a fenomenelor. Așa se explică adesea cum unii, luând repetiția drept cel mai caracteristic, atribut al legii, caută să impună ca legi, fapte care, numai printr'o înșirare a hazardului, dau impresia repetiției — deci, și a constanței... În realitate, ele nu au nimic comun cu elementul de bază al științei pure. De aici, și tăria înverșunată de a impune, drept concluzii, unele păreri care nu sunt decât simple ipoteze destul de banale. Cazurile sunt mai frecvente în domeniul disciplinelor noologice, decât în acela al disciplinelor exacte. Deaceia literatura nu va face excepție, ba, mai mult, va sta în fruntea celor ce sufăr de metehnele amintite.

Și Literatura, fiind soră bună cu Istoria, va împrumuta, nu arareori, metodele celei depe urmă și, mai ales, așa numitul „moment istoric” care, în speță, va deveni factor comun amândurora.

Mărginind afirmația noastră numai în cadrul istoriei literare — pentru care ramură avem, dealtfel, toată stima, dar nu și toată încrederea — vom vedea destule eșecuri ale acestei discipline, eșecuri care, în acelaș cadru, vor servi drept confirmări pentru aceeași afirmație.

Apropiindu-ne mai mult de veacul nostru, să amintim numai de un Strindberg, la Nordici; de un Nietzsche și de un Langhelfm. la Germani; de un Oscar Wilde, la Englezi.

Literatura românească atât de tânără, încă, n'a întârziat nici ea să confirme punctul nostru de vedere, dacă plasăm în timp pe exponentul poeziei noastre, pe Mihai Eminescu. Operele acestuia n'au nici în clin, nici în mână cu succesiunea artistică încrustată anterior pe răbojul istoriei literare.

Referindu-ne la Mihai Eminescu, vom spune dintru început că marele nostru liric este un romantic și a-

nume, un romantic întârziat. Romantismul eminescian nu este o descoperire și cu atât mai puțin, nouă. El a fost observat deîndatăce operei sale a început să i se acorde o atenție mai mare. Ceeace este curios, însă, și voim să relevăm, este faptul că, pe deoparte, romantismul eminescian a fost încadrat de majoritatea istoricilor literari în faimosul „moment istoric”, deci, catalogat prin amintitele formule didactice, ceea ce echivalează cu dezinteresarea științifică sau inconștiența, ca atare; iar pe de altă parte, ca o consecință a celei dintâi: chiar dacă a fost observată caracteristica romantismului eminescian, lipsa unei suficiente adânciri a condus pe cercetătorii respectivi la aceeași greșeală.

Nici prima, nici a doua parte a interpretării romantismului, de care vorbim, nu a putut fi valabilă, nu pentru faptul că aparține metodei istoriei literare — căci și noi în această expunere, vom insista și ne vom folosi, oarecum, de dânsa — ci pentru că metoda a fost greșit aplicată — eroare provenită din miopismul interpretativ, dintr'un raționament deductiv, tocmai când cazul reclama un contrariu, — sau, mai bine zis, acolo unde nu-și legitima întrebuintarea. Amândouă aprecierile sau concluziile — oricum le-am spune — se rezumă în aserțiunea că noi suntem întotdeauna un ecou, mai mult sau mai puțin întârziat al Occidentului. Deci, tardivismul sau anacronismul eminescian nu poate fi decât un fenomen firesc, însă, o regulă în plus, care contribuie la stabilirea legii de care am pomenit: la aceleași cauze, efecte identice, cu atât mai mult, cu cât „istoria se repetă”.

Oricât de puțin falimentară ar fi și oricât de înfocați partizani ar mai avea faimoasa filosofie a artei lui Taine, nu putem spune cu certitudine că autorul „Luceafărului” este un produs eminent al mediului și timpului său.

Nu vom căuta să stabilim aici cauzele acestei nepotriviri; ele pot fi găsite și comentate, în foarte mare măsură, în biografia poetului și, mai presus de toate, în structura sa temperamentală.

Contrariu. Printr'o comparație coexistentă ambiantei sale, Mihai Eminescu apare cu mult mai anacro-

nic și, îndeosebi, în ceea ce privește romantismul său. Faptul este cu atât mai ciudat, cu cât, căutând corespondențe, acestea sunt mai rare.

La jumătatea secolului trecut, romantismul era deja defunct și, pe ruinele acestuia, se ridica biruitor naturalismul, pentruca și lui să-i urmeze imediat alte curente. Dar, dacă cele depe urmă curente literare din Occident, n'au influențat sau chiar, dacă au influențat, fenomenul a fost imperceptibil, romantismul n'a întârziat deloc să-și exercite influența asupra spiritualității românești, în special, în literatură, dela Văcărești până la clasicul Alecsandri.

Astfel stând lucrurile, nu se poate vorbi de o întârziere și nici de o lipsă de receptivitate a seismografului poeziei noastre, față de romantism, câtă vreme adierea acestui curent occidental a fost aproape concomitentă cu manifestarea lui în locurile de origine.

Aproape la sfârșitul secolului XIX, când nici nu se mai pomenește de romantism, când acesta era pentru mai toată lumea cultă a timpului „o primăvară scuturată”, când, peste el, trecuseră încă și alte curente și, când ecouri, ca atare, nu se mai auzeau pe niciunde, când științele, artele și filosofia, clocoteau de preconizările pozitivistice, înfârșit, când toate disciplinele, chiar și cele noologice ca: Istoria, Metafizica, etc. căutau terenul concretului, exactului cât mai mult — și e suficient, pentru noi, să amintim, în această privință, de un Hașdeu, Xenopol, Conta, Maiorescu, apare ca un meteorit, în literatura românească, Mihai Eminescu. —

Este foarte important, pentru punctul de vedere pe care-l urmărim, să constatăm cum marele nostru poet rămâne cu totul străin de toate caracteristicile acestei manifestări.

Trecând prin pozitivismul comtian, un spirit atât de profund și de vocație ca al lui Vasile Conta își găsește aderența într'un Moleschot, Büchner, Vogt, etc., — consolidându-se într'un materialism înrudit cu al acestora, în timp ce Mihai Eminescu — minte tot pe atât de aptă, capabilă și iubitoare de abstracții filosofice — se îndreptează cu mult înapoi spre Kant, Hegel, Schelling și, mai ales spre Schopenhauer și Platon...

Pe de altă parte, în ceea ce privește literatura, poetul își hrănește geniul creator, cu tot ce găsește mai fantastic. — Dl. I. M. Rașcu a dovedit foarte documentat, frecvența lectură din Théophile Gautier a poetului român, ba, chiar, și influență, în ceea ce privește tehnica. (Revista „Indreptar” 1929),

Cum mai poate explica, oare, „momentul istoric” sau „ambianța coexistentă” romantismului eminescian, evadarea din realitate a marelui liric, când întreaga gândire și simțire europeană căuta cu sete concretul, sătulă de vechile năluci ale romantismului, care mai păleau încă pe ici, pe colo? Acest anacronism, existent, nu numai în opera poetului, dar și în izvoarele lui de inspirație?

Nu vom căuta să stabilim aici cauzele acestei nepotriviri; ele există în formația însăși a poetului și, mai presus de toate, în structura sa temperamentală.

Este un motiv indispensabil, nu numai cercetătorului, care năzuește o aprofundare cât mai completă a operei lui Mihai Eminescu, dar și aceluia care urmărește sintetizarea desăvârșită a personalității genialului poet.

Poate, că din acest ultim punct de vedere, cel ce reprezintă, până acum culmea poeziei românești — creind drumuri noi și nemergând pe acelea care-l așteptau — apare și mai mult o personalitate, în sensul eroicului carlyleian.

CONSTANTIN-STELIAN

STIH MIC

Sub cerul rău
Destinul tău,
Și sub rea stea
Durerea mea.

Sub ochiu 'nchis
Tăceri de vis
Și sub avânt
Numai pământ.

În adieri
De azi, de ieri
Și'n tot de-aci
Nimicnicii.

Vezi peste gând
Suflete blând?

Privești de-aci
Peste vecii?

Din care zări
Ne vin chemări?
Spre ce țărâm
Să coborîm?

Ne-or aștepta,
Pe undeva,
Nou cer și stea
Și vom porni,
Lăsând aci
Destinul tău,
Durerea mea.

AUREL CHIRESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

după BAUDELAIRE

Deapururi când dormi-vei, întunecata mea,
Sub marmora neagră stingheră pe mormânt,
Fără iatac de pufuri și fără cald cuvânt
Și'n criptă auzi-vei ploi reci de vreme rea;

Când lespezi apăsa-vor sfielnic sân de nea,
Molatecele coapse muiate'n unduiri;
Când nu mai alerga-vei pe căi de rătăciri,
Când inima 'nceta-va să-ți bată și să vrea;

Mormântul tăinuind cu vecinicul meu vis
(Mormântul și poetul oricând s'au înțeles)
În nopțile de veghe glas negru din abis

Îți va grăi: „Netrebnică făptură, ce poame ai cules
Nesocotind iubirea, pentru cei morți pierdută?”
Și vierme te va roade ca remușcarea mută.

HORIA BOTTEA

CONTRIBUȚIE LA O ISTORIE LITERARĂ A ARDEALULUI

Fără să credem că ceea ce prezentăm aici ar putea fi socotit o deosebit de prețioasă contribuție la o istorie a scrisului românesc din Ardeal, credem însă în necesitatea cunoașterii oricărui material literar din care cercetătorul poate înoda fir nou în înlănțuirea datelor unei istorii literare. În slujba acestei istorii literare am vrea să aducem câteva noi date. Nu e mai puțin adevărat, că versurile pe care le publicăm aici, se vor mai fi găsit pe plaiurile acestui ținut, căci în Ardeal, dincolo de ceea ce cunoaștem din toate istoriile literare la un loc, în prima jumătate a secolului al XIX-lea era o vie mișcare literară.

Afirmăm în altă parte¹⁾ că în miezul și la dimensiunile acestei mișcări au contribuit în largă măsură dascălii satelor. Dascălii, fie că au creat, fie că au transmis creațiile altora, trăind uneori numai în urma îndeletnicirii de copii: când dascălia nu le putea asigura un traiu omenesc, numele lor, a aceluia care au lucrat, merită a fi scoase la lumină. Departe de a crede în originalitatea literaturii acestor modești dascăli, apreciem în osteneala lor, dragostea neînvingătoare pentru împărtășirea gândului scris. Versurile de care ne vom ocupa mai la vale, sunt rodul unor preocupări poetice rar întâlnite la dascălii rurali de la începutul secolului al XIX-lea. Ele impun atenției noastre, măcar pentru un moment, numele aceluia dascăl care le-a pus pe hârtie, Teodor Corb, sau, cum se iscălea el, Toader Corb. Manuscrisul rămas de la el, pe care l-am aflat în biblioteca răposatului Ștefan Cacoveanu, autorul unui volum de frumoase fabule, manuscris fără început și sfârșit, cuprinde 13 titluri de versuri. În josul unei pagini, către sfârșitul manuscrisului se află însemnat: „anul 1822, Toader Corb.” Despre el nimic mai mult. Am putea deduce că a fost *unit*, din următoarele motive: are o poemă satirică la adresa unui preot ortodox și o altă inspirată din suferințele episcopului unit, Grigore Maior.

1) *Jar și slovă* Sept. Oct. 1937

Dintre cele 13 *versuri* pe care le cuprinde manuscrisul, unele dintre ele le găsim menționate și la alți cercetători. Așa, spre exemplu „Versul lui Adam” (original, mss. dela 1760), „Versul străinătății”, la d. Sextil Pușcariu „Cântecul străinătății” (se află într’un mss. din 1784, la A. R.). Restul, o parte, erau și sunt și astăzi în uzanțele ritualului la sărbători și la înmormântări (versul Botezului, versul lui Lazăr, versul la pruncii noștri, O Preamilostivă Maică și Vers la Dumineca Floriilor). Sunt unele însă, care interesează nu atât prin tehnica versificației lor, care nu putea fi decât cea a poeziei populare, cât prin subiectele cărora le-a dăruit poetul o părticică din sufletul său.

Am rezervat un loc aparte unor versuri de o cu totul altă nuanță decât cele amintite mai sus, fiindcă *tema* lor a preocupat și pe alții, (unii, înaintea lui T. Corb, alții, după el) cari, datorită activității lor prodigioase, nu totdeauna de superioară calitate, au putut fi făcut cunoscute prin mijlocirea tiparului. Iată-l pe Anton Pann, ascuns sub masca anonimatului, dând la iveală „Indreptarul bețivilor” (1852), în care găsim „Cântecul ploscii” și „Cântecul paharului”, prezente în versul lui T. Corb sub titlul: „Vers de veselie”. Ce să credem? De un plagiat, nu poate fi vorba. Mai repede am putea bănuși că în timpul șederii sale la Brașov, care n’a fost de scurtă durată, Anton Pann, e posibil s’o fi auzit dela cineva. Atunci, putem să credem altceva; că și acest „Vers de veselie” a fost numai ales de T. Corb. (Anton Pann a fost destul de prudent, când a preferat anonimatul pentru al său „Indreptar al bețivilor”).

Teodor Corb, dacă dovezi contrare n’avem, prin cele ce urmează, rămâne un versificator, nu totdeauna de calitate, cărui îi place satira. De aceea o și cultivă cu multă îndemnare, dovedind un spirit ironic diluat în apă amară. Din cauza acestei înclinări spre șarjă și sarcasm, e, uneori, vulgar, ba poate chiar trivial. Lăsăm la o parte naiva poveste a celor doi tineri cari:

Odată, din voe bună, se ’mpreună
Intru sfânta cununie
Și dreaptă căsătorie.

fără să se ’ntrebe ce vor mânca mâine, fiindcă toată averea lor era o cloșcă pusă pe douăzeci de ouă; nă-

dejdea că prin cloșcă și pui vor apuca la avere, un gest, o lovitură involuntară cu piciorul în căpătâiul patului le-o curmă :

Cu picioru'n pat lovește,
Să rupe cu dânsii patu,
Pe cloșcă cade bărbatu :
O turtește și-o lăjește,
De ouă să nămânjește.

(Versul a doi tineri)

Două din *versurile* lui Teodor Corb merită o atenție deosebită : „Vers pentru un Vlădică” și „Vers lui Bunăparte”. Să ne ocupăm de cel dintâi. Lui Vlădica Gr. Maior i-a arătat recunoștință Ardealul pentru lupta dreaptă ce a dus-o cu streinii (ungurii) și cu ai lui (veșnicele culise ale Blajului...) întru apărarea neamului său. Dragostea pentru episcopul persecutat și-a arătat-o poporul în versurile rămase până astăzi :

„Plouă, plouă prin copaci,
Rob e Maior la Muncaci*).

Tot după acest idiom popular își începe și T. Corb poemul său, în care face aluzie și la celălalt episcop „foarte de departe, din străinătate” (Inocențiu Micu) :

Plouă, plouă, iarba crește
Muntele înverzește
Și al meu dor nu mai sosește
Nice se ivește.
— Floricică, florilor,
Și mie mi-i dor
De un frate de departe
Din străinătate.
— Unde sunteți, frații mei,
Voi doriiții mei ?
Toți pe mine m'ați lăsat
Fiindcă m'am depărtat ;
Numa Domnu m'au cercat
Și m'au mângăiat.
Căci pentru al meu păcat

Eu n'am fost vinovat !
Pentru neamul românesc
Eu acuma mă robesc,
C'am vrut să-l scot din robie,
Dintr'a lui mare prostie ;
Să-l pui iarăș în picioare :
Vai, inima mult mă doare !
Plouă, plouă prin copaci,
Și io sânt rob la Muncaci !
Deci, măncatu-s de streini
Ca iarba de boi bătrâni,
Deci, măncatu-s, fiii mei,
Ca iarba de mielușei ;
Că mila străinului,
Ca și umbra spinului.

Sub zodia confesionalismului religios s'a născut și poezia satirică „Versul popii Ilie”, în care T. Corb

*) T. Cipariu : Arhivul pentru filologie, etc. „Pagini din Istoria bisericii românilor” de Petru Maior.

împinge, în mod artificial, ființa popii Ilie lângă frumusețea diafană a unui diavol de femeie, cum pare a fi acea Catalină. Păcatul n'ar fi mare dacă poetul s'ar menține pe o altitudine convenabilă artei. Inșă, dela un loc, e prozodic și grobian. Reproducându-o, ne-am gândit la posibilitățile pe care le avea T. Corb de a scoate din „Verșul popii Ilie” o baladă frumoasă :

Frunză verde, verde în plop
 La Sibiu în pătrupop,
 Frunză verde tililie
 Acum e popa Ilie,
 Om frumos la căutătură
 Și la chip și la făptură.
 Iar preotul când a ieșit
 O coconiță a întâlnit.
 Anume, pe Catalina,
 Oabl'n stat ca și lumina.
 Din vederi s'au îndrăgît
 Către dânsa a grăit :
 — Catalină, față albă,
 Fața ta 'n groapă mă bagă.
 N'am viață cu dulceață
 Dacă nu te văd la față ;
 N'am pe lume niciun bine
 Dacă nu te văd pe tine ;
 N'am pe lume nicio stare
 Pentru dorul tău cel mare.
 Catalină cea frumoasă
 Și la față mângăioasă,
 Ascultă-mă tu pe mine,
 Uită-te la mine bine :
 Tu te lasă de fetic,
 Eu mă las de preoție
 Îmblăm să trecem preste munte
 La locuri necunoscute ;
 La un loc noi să trăim
 Dorul să ni-l potolim.
 Eu m'aș face on negustor
 Pentru tine, pușor.
 Tu te fă negustoriță,
 Negustorilor drăguță.

Frunză verde depe fragi
 Preste munte trec doi dragi
 Toma'n țara românească
 Dorul să și-l potolească.
 Frunză verde tililie,
 Anume popa Ilie,
 Iși lasă a sa preuteasă
 Și s'au dus cu o curvă aleasă.
 În București dac'au sosit
 Vodă încă a auzit
 De frumusețea minunată
 Ce Catalina o poartă.
 Degrab' la sine o a chemat ;
 De frumuseță s'au mirat
 Și a grăit cu mângăiere :
 — O, cocoană, cu plăcere
 Fără frică într'n casă,
 Pasă de șezi după masă,
 Lapădă haina de-acasă,
 Că-ți dau alte de mătăasă,
 Și să te faci doamnă mie,
 Să nu-ți trebui-altă soție ;
 Să trăești cu mine'n pace
 Petrecându-ți cum îți place,
 Intru mare desfătare
 Ca o doamnă foarte mare ;
 Numai tu să poruncești
 La ce dorești și poștești.
 — Frunză verde tililie,
 Suspină popa Ilie,
 Acum popa suspina
 Pierzând pe Catalina.
 Catalina îi în casă
 Și de popa nici că-i pasă.

Napoleon Bunăparte a intrat în istoria literaturii noastre odată cu frazele înflăcărate prin care a toastat Gheorghe Lazăr într'una din berăriile Sibiului dela sfârșitul sec. XVIII-lea. Dela Gheorghe Lazăr și până la Gheorghe Șincai, românii ardeleni nu sunt și nu văd în Napoleon ceea ce au văzut aceștia doi: geniul mili-

tar și politic. Mai mult, ei luptând sub faldurile steagurilor austriace, l'au privit cu ură. Din asemenea sentimente a putut țâșni „*Vers nou acuma scos, românilor de folos; Țării noastre de întărire, iar Francilor de pierire*” scris la 1797, în care Românii sunt îndemnați să ia armele și să apere pe împăratul Francisc I în contra neamului Franțuzesc „rău și mare pogan”, care „cu pretextul demonicesc, voiește ca pe cea adevărata lege să o strice toată”. Acest *vers* s'a crezut multă vreme că e de Șincai, fiindcă între scrierile lui s'a găsit. Lucru dovedit neadevărat pentru că Gh. Șincai „la 1804 scrie că a trimis ambasadorului francez o odă scrisă în onoarea lui Napoleon: „Poema de Bonaparte ergo expediverium Legatto Gallico.*) Alte urme de simpatie sau antipatie la adresa lu Napoleon n'avem. „*Versul*” lui T. Corb e o prețioasă întâlnire aici. Cu „produsul” lui, numărăm a treia poezie didactică închinată lui Napoleon, în literatura română. Cea dintâi e potrivnică marelui soldat, cea de a doua n'a văzut-o nimeni, afară de autor (Gh. Șincai). Iată, prin urmare, de ce lungă poemă a lui T. Corb — chiar dacă n'ar fi creația lui — îi cinstește numele. Prin furtuna celor 115 ani, așa, în forma pe care i-a dat-o versificatorul, „*Versul lui Bonaparte*” a păstrat toate frumusețile și defectele genului epic trecut din faza exercițiului la acea vârstă a veacurilor.

Cui i se pare exagerată această părere, să se gândească la productivitatea unui Vasile Aaron, Ion Barac, logofăt G. Popovici (de care ne vom ocupa tot aici) cari mânuiau versul, e drept, fără manieră. Il publicăm în întregime, socotind că în felul, acesta deschidem altora posibilități de cercetare :

„Ticălul*) Bunăparte
Stând în pământ de departe
In marea apusului;
Când era el să pornească
La Elena să robească,
Ochii'n sus ș'a ridicat

Spre Franția au căutat,
Din inimă au suspinat:
— Să trăiești, țară iubită
Și să fii pomenită,
Că ei nu te-oi mai vedea
In toată viața mea;

*) Dr. Jacob Radu: Manuscrisele episcopiei unite din Oradea. Acad. Rom. Mem. Sect. ist. S. III. tom. I. pag. 280

*) Sărmanul, săracul

Contribuție la o istorie literară a Ardealului

Să trăiești, țară frumoasă
 Și din toată lumea aleasă.
 Vrând tu să împărățești
 Lumea s'o agonisești;
 La un . . . satelor
 Cu biliherii, cu tunuri, arme,
 Spărgând ziduri cât de mari.
 Voi prietenii mei iubiți,
 Fugiți, de vreați să trăiți,
 Că Alexandru împărat
 Tare v'au încungiurat;
 Cu cozaci și cu muscali
 Vestiți acuma de mulți ani.
 Și or ținea oaste mare,
 Care eu precum socotesc,
 Doară la Paris sosesc.
 Voi, surori și frații mei
 — Unde vor fi acum și ei?
 Letiția, maică-mea,
 Jalnică va fi și ea.
 Ludovică împărăteasă,
 Cea văduvă și rămasă,
 Cu fiul meu cel iubit.
 De aş putea eu ca să văd
 Încăodată, să mă încred,
 Cumea mai trăiți în lume
 Măcar jalnici fără nume;
 Să veniți, să vă povestesc:
 La Elena, la amiază-zi
 Unde dacă voi sosi
 Nu mă mai poci odihni
 De năcăzuri mii,
 Și din grija cea amară
 Născută de a mea țară,
 Oricine de ar socoti
 Pe mine Nistor m'ar numi,
 Care mulți ani a trăit
 Dară nu s'a năcăjit.
 Oh, săracul de mine
 Că nu mai am niciun bine;
 Și boul încă slăbește
 Dacă nu mai odihnește
 Și pământul cel lăsat
 În tot anul sămănat,
 Dacă nu s'ar hodini,
 Foarte tare ar slăbi;
 Și calul de-ar tot fugi,
 Mai pe urmă ar plezni;
 Corabia cât de mare
 Dacă ar sta tot în mare,
 Mai pe urmă s'ar strica
 De nu cumva s'ar îneca.
 Dar lucrul cel mai cumplit

Prin mine fu adevărit;
 Și grija cea necurmată
 Pentru Franția de-altădată
 Mă trage și ea la groapă:
 Orice nu se odihnește,
 Mai curând îmbătrânește.
 Vorovesc cuvinte bune
 — Ascultă că îți-o mai spune:
 Iason, care — a fost isgonit,
 A dobândit ce a dorit,
 Că acelaș izgonitor
 De tot a fost pornit.
 A lui lucruri de durere
 Lui au fost spre mângăiere.
 Unde i-a fost poruncit
 Carepelia s'a numit;
 Și când el împărățea,
 Numai puțin se teamea.
 Dacă pe mine m'au trimis,
 Împăratul cel învins,
 Care pe unde umbla
 Pământul se mai mișca:
 Apusul și răsăritul
 Încă-i asculta cuvântul;
 Pre mine toți m'au lăsat
 — — — — —
 Corabia foarte mare
 Pe el îl duce foarte tare,
 În loc, în loc el vorbea,
 Și gândea la a lui viață:
 Elena îi tot de piatră
 Cu marea încunjurată,
 Că unde nu se mai vede
 Nici pământ, nici iarbă verde,
 Fără marea cea mai lată
 De apă sărată,
 Un loc amăgitoriu,
 Un loc stătătoriu.
 — Din Europa cea mare
 În care împărățeam tare
 Lată la ce am venit,
 În ce m'am sălășluit!
 Eu în troiță m'am crezut,
 Din lucruri am pierdut . . .
 Toate câte am avut.
 Inima mi-a înghețat
 Gândind la Letiția, mamă-mea,
 La vâltoare, mai prescurt,
 Europa am pierdut.
 Rogu-vă, nu mă duceți așa de-
 [parte,
 Gândiți-vă, că eu sânt Bună-
 [parte!"

Justificarea suferințelor lui Napoleon, „eu în troiță n'am crezut“, deschide noi perspective de interpretare a fondului acestei poeme, care după forma, după ritm și rimă, oferă cele mai puține probabilități de a socoti că „Verș lui Napoleon“ a ieșit din sufletul mulțimii, sau al unui țăran. Fiindcă acesta ar fi avut alte armonii în cuvinte; i-ar fi imprimat poemei bogate frumuseși.

NICOLAE ALBU

HANUL AMINTIRII

Lăutele luminii au desfăcut stihare
De inimi înflorite, la marea sărbătoare.
Tu vii cu pas de umbră și fruntea de lumină,
De vis arcușuri albe pe strune și se'nchină.

Păuni de inserare fâlfăitori se lasă
Pe lespezile zilei, cu aripi de mătăasă.
La hanul amintirii te-aștept ca să rămâi,
Să sorbi iar din paharul popasului dintâi.

Ca umbrele pe șesuri ai fost și ai trecut;
Arcușele, de-odată, să cânte n'au putut.
Și hanul amintirii în urma ta s'a'nchis
Ca o tristețe nouă rămasă'n manuscris.

C. ȘTEFĂNIU

PRINȚUL SE LOGODEȘTE CU ȚARA*)

Buciumă!

Codrii în lanțuri se sbuciumă,
Leagănă bucuriile prin văi
Și le înșiră pe trudite căi
Să răsară din prag, în prag,
Ca un cântec drag.

Veștile să crească alte vești
Să se umple țara de povești,
Mândria să 'ncingă hotarul
Unde ș'a trăit veacul amarul.

Au pornit vânturile toate
Pe câmpie și prin sate,
Intră prin bordeie
Cu vrăjită cheie,
La cruci se opresc să se 'nchine
Pentru vremea bună care vine,
Doinesc prin strășini de brad
Cu picurii stelelor ce cad.

Buciumă!

Apele'n valuri se sbuciumă:
Au văzut lucind
Coifuri de argint,
Soli împărătești
Fluturând cu vești,
Călăreți cu umbletul furtună
Aducând pe buze voe bună.

Au pornit oglinzile vii
Să umple albia de bucurii
Pentru porțile caselor albe,
Insorite salbe
Ce odihnesc veacul trudit
Pentru biruința ce-a 'nflorit.

Toată 'mpărăția s'a cutremurat
Și vâsduhul fierbe 'nfrigorat.

*) Din volumul „Vibrări”, sub tipar în editura „Lanuri”.

Vestea s'a 'mpărțit
Pe ne-răsărit
La români voioși,
La bătrâni sfătoși.

Bucurie tânără și mare
Crește roată 'n zare.

Ciobanii au prins-o în fluer
Și-o cântă cu-al văilor șuer,
Bacii o așteaptă la stână
Cu mănunchiu de legende în mână.

Plugurile toate
Au fost dejugate,
Păstorii se 'nchină
Soarelui lumină,
Zărilor vorbesc
Gând împărătesc.

Crăișor cu spadă la brâu,
Cu gânduri pârâu
De munte,
Cu luceferi în frunte,
Cu brațe călite 'n lumină,
Chemare măreață, divină,
I-apasă pe umere greu
Destin de 'mpărat și de zeu.

Nădejtile toate le-a strâns
Pentru veacul fără plâns
Care-i crește la picioare
Din lacrimi și picuri de soare.

Sclipiri de vitejie
Culege de sub glie,
Din altarele ce fulgeră lumină
Mângâeri pentru biruința ce-o să vină.

Toate gândurile i se supun.
In urmă-i codrii basme spun.
Apele îl scaldă în albia lunii
Ca să stăpânească frâiele furtunii.

Lanu-i dăruiește comorile toate
Să-și deschidă drumuri ne-umbrate,
Cărări prin inimi calde să croască
In spre năzuința strămoșească.

Prințesa Țara, i-a adus
In brâu o furcă și în mâni un fus
Cu tortul veacurilor, mii
De încruntări și bucurii,
Cu fir de aur răsucit
Pe vraja gândului plinit.

Țara e frumoasă ca o dimineață.
In cosițe soarele i se răsfață.
Doinile toate și le-a prins cercei.
Ca o sărbătoare-i gura ei.
In gene mănunchi de-azur a strâns
Să nu-i mai rămână loc pentru plâns.

Cingătoare 'n diamante colțuroase
Leagă trup de gânduri mlădioase.
Veacul i-a 'nseilat legende în altițe
Cu zidiri vrăjite și cu miorite.
Sărbătoarea poartă basmele în salbă
Ca o mângâere pentru fruntea-i albă.

Țara e bogată ca o toamnă bună,
Ca un cântec pătimaș de strună,
Fără număr comori însoresc
Pela cruci de drum împărătesc.

Legănările molifților sunt ale ei,
Stânile cu plânsetul de miei,
Cântecele toate din vii
Și a nemuririi bucurii.

Castele-agățate în veac,
Gândul omului bun și sărac,
Lumina crescută în spice,
Stelele coapte ce au să pice
Din grădinile sfinților,
Sunt dăruirile părinților.

Azi cântă mai dăjos fluerul.
Vântul și-a făcut arii șuerul.
Soarele s'a proptit în amiezi
Să privească bucuria din livezi.

Ciobanii scot lumină din cremene
Licurici în calea prințului să semene,
Minerii sfredelesc cu ochi de zătoană
Să-i găsească străluciri pentru coroană.

Plugurile rup cămașa pământului
Să-l îmbrace 'n mângâierile cuvântului
Văile-și trimit ecoul în solie
Să 'nflorească 'n praguri bucurie.

Prințesa Țara, cu luciri în obraz,
Își conduce prințul spre trecut viteaz,
Unde îl așteaptă dureri în balsam
Ce-a purtat în piepturi neam de neam.

Voeivozii cu bărbi argintii,
Crăișorii cu ochi azurii,
Căpitani de panduri și arcași Cluj
Însoțesc ai logodnicei pași.

Prințul poartă destine în mâni.
În suflet visări de români.
Zările-i brăzdează fruntea trudită
Și în căutare risipită.

Clopotele sparg veștile 'n văduh.
Peste oști scoboară fulgere și duh.
A crescut lucire mare la hotar
Cu trecut pârguit, legendar.

I. O. SUCEVEANU

NĂLUCA

Apunea soarele pe după colțuroasele stânci ale munților, când Ion, după ce-și saltă sarica între umeri, își strânse cioporul de oi, resfirat pe miriștea Orzăroaiei.

Își chemă câinii răspândiți în goană după ciori, apoi scoțând fluerul din șerparul bătut cu ținte de alamă, începu să-și plângă durerea, căci așa își învățase el oile, încă decând erau mioare și încet, cu pas agale, porni către isvorul din vale, să le adape.

Ajuns, făcu semnul crucii, și îngenunchind, aprinse o luminiță la icoana Sfintei Marii, care blândă, îl privia din cadrul ramei, unde o așezase un creștin.

Și cum sta cufundat în rugăciune mută, acolo la poalele munților, umbra sa proiectată pe pământ, părea că-i veghează gândurile, odată cu dulăii tolăniți în jurul turmei, pe când în soare-răsare, amurgul cobora din înălțimele cerului, pânza indoliată a nopții.

Într'un târziu se ridică și se așază îngândurat pe colțul de stâncă prăvălit din înălțimi de mânia cerului.

Din satul apropiat, resfirat pe poalele muntelui, toaca bisericii, aprinsă de jarul cerului, respira în larg o melodie tristă ce-i picura în suflet, răcorindu-i-l.

Evlavios, împreună mâinile și rosti un Tatăl Nostru. Pe lângă el, în fugă, treceau fantomatice umbre. O fetișcană ce-și mâna vițelușa către sat i se păru că seamănă cu Maria lui. Era aproape să scoată un chiot de bucurie, dar se opri. Nu era Maria. Năcăjit își îndesă căciula pe ochi, privind în neștire.

În jurul lui, oițele înghebate din truda palmelor sale, se aciuseră ici și colo.

Cât timp a stat pe gânduri nu-și dădea seama.

Tresării. I se păru că cineva îl strigase. Își dădu cușma pe ceafă și punând mâna streășină, privi.

În zare, i se păru c'o vede pe ea, pe Maria lui, pe care de atâtea zile o tot așteaptă.

— Tu ești, Marie? întreba el. Dar nu primi nici un răspuns.

— Trebuie să fie vre-o nălucire de-a mea, zise el nedumerit. Dar nu se poate. A văzut el bine că venea spre el. Atunci de ce-a fugit? și înfricoșat făcu semnul crucii.

— Doamne, ce-o fi cu Maria! Și cum sta așa nedumerit, înaintea ochilor i se năzări o seară frumoasă; mult mai frumoasă ca altele. Și el era cu Maria. Privia albastrul ochilor ei, în care cerul cu toate stelele se cufundase, pe când macii celor șaisprezece ani coborâra din părul ei, holdă coaptă, pentru a-i înflori obrazii. Dar totul i se pare acum un vis, un vis frumos, tulburat de nălucile iadului.

Viclenia lor l-a întăritat, i-a aprins sângele și fără să știe ce face a început a lovi cu băta în dreapta și 'n stânga. Nu vedea înaintea lui decât sânge și iar sânge, pe când Maria lui, îngrozită, trezise munții din somn cu țipetele ei, iar pe găinușă o oprise cu pui cu tot, acolo, pe coasta cerului.

Se cutremură. Pentru a îndepărta vedenia, duse mâinele la ochi, dar neputând-o isgoni, se lăsă furat de gânduri.

Acum se văzu pe el, flăcău în toată firea purtat pe la domniile mari dela oraș.

Și lor ca și jandarmilor, le-a spus toată istoria. Cum a cunoscut-o pe Maria, cât a iubit-o și cât o iubește, știa numai el și Cel de Sus.

Își mai aducea aminte că le-a spus tot ce-au vrut să știe. Până și despre mama lui, o sărmană bătrână pierdută într'un sat de pe Valea Târnavei, le-a vorbit și oftând se pomenii cu lacrimi în ochi.

Cât a suferit atunci și de atunci încoace, numai el știe:

— Ferească Dumnezeu, s'ajungi pe mâna domnilor, șopti el în gând. Cum simția că se înăbușe sub amintirea îngrozitoare a nopții, își desfăcu gulerul cămășii ca vântul lin al nopții și răcoarea din ierburi să-i liniștească sufletul încălzit de prea multe gânduri.

Obosit, se lăsă pe o rână. Dorea să ațipească puțin. Pentru a se încredința ca totu-i în regulă, aruncă o privire liniștei din jurul său, pironindu-și

ochii pe luminița de sub icoana Maicii Domnului, ce era pe sfârșite. Mai aruncă o privire cerului și câmpului pe care atât l-a dorit în timpul cât a stat la închisoare și mulțumit sufletește că e liber, că l-au găsit nevinovat, închise ochii. Și cum sta așa, i se păru că o umbră s'a furișat lângă el, îi vorbește, iar în spatele umbrei vedea clar pe Născătoarea de Dumnezeu, care coborîse de pe icoană, pe când în jurul ei, cete de îngeri trâmbițau osanale spre cele patru colțuri ale lumii. Umbra aplecată asupra lui se contura, devenea mai clară, mai luminoasă, sub aureola Sfintei, până luă chipul Mariei. Se trezi și sperios se frecă la ochi. Se uită așa, într-o doară spre răsărit și văzu că soarele se sculase cu noaptea în cap. Privi icoana Prea Curatei, unde luminița își dăduse duhul de mult și o văzu încremenită la locul ei, dar de astădată i se păru că Sfânta are lacrimi în ochi. Aruncându-și privirea spre colțul de stâncă, i se năzări o ființă.

— Marie, strigă el. Și porni spre ea.

— Unde-ai fost, întrebă el zadarnic, căci cu cât se apropia de stâncă, năluca se depărta de el. Strigătul lui în dimineața rece de toamnă, îl îngrozi. Prea se asemena cu strigătul Mariei: „Tâlharii tâlharii!” Și acest cuvânt i se păru repetat neconținut, dar vocea părea că vine astădată de departe, de undeva, de sub pământ. O buhă deșteptată din somn, fâlfâi alături de el.

— Piei, pasăre a morții, strigă el. Și îngrozit o luă la fugă, la vale către sat.

Turma rămase singură.

MIHAIL AXENTE

P O E M E

ELEGIA DOMNITEI

Poete, m'am închis aici, în mânăstire,
Demult sunt numai stea și amintire.
Anii s'au scuturat peste mine și-adună
Nouri de tristețe, miriști mari de lună,
Și nimeni nu mă cheamă, nimeni nu mă știe,
Nimenea în cântec nu mă scrie.

Intoarce-te, poete, prin vreme, îndărăt,
Prin țările ascunse sub cântec și omăt, —
Acolo, degetele mele de sîdef
Le vei găsi cosând la vre-un gherghef,
Și ochii, seara, cum încep să pască
Dumbrăvile din biblia domnească.

Prea tânără m'au dus în mânăstire
Ca să mă fac vopsea și amintire,
Dar prin pieptul fraged de otavă
Mi-a trecut o pasăre bolnavă
Și tot din piept, cu zilele, alene,
S'au scuturat grădini de cantilene.

În cartea ta cu chipuri și minuni
Eu văd cum tinerețea mi-o aduni,
Cum te întorci prin țara mea munteană,
Cum scrii o elegie dunăreană
Și de pe frunte cum îmi iei tu stema
Ca să-ți înflorești cu ea poema.

Eu voi fi de voi tot mai departe —
Tu scrie-mă caligrafie'n carte.
Anii ce-au trecut, de vrei să-i numeri,
Atâtea stele să îmi pui pe umeri
Și fă-mă cântec proaspăt de zăpadă,
Praf de chiparoasă și baladă.

ORĂ DE TOAMNĂ

Timp nou. Prin ore de cenușe sună
Bucăți mari de lună.
Căutăm anii ori febra din carte
Dar găsim toate basmele sparte.

Trec heruvimi reci alături cu zarea
Dar și-au uitat acasă binecuvântarea,
Noi rămânând tot săraci, cum am fost, așa,
În buzunar fără nici o stea.

Mă'nchid lângă ciudate și fumurii lumini,
Lângă inima în care se scutură grădini,
Trec nevăzut prin anotimpul ud —
Mă cheamă o muzică pe care numai eu o aud.

MOARTE LA TREIZECI DE ANI*)

A trecut un vânt mirositor și ciudat
Peste fruntea svâcnind sub migrenă.
Se auzeau muzici sunând depărtat,
Ultimă, chinuitoare cantilenă.

Maica Domnului s'a coborît lângă el
Cu deget întins spre binecuvântare.
I-a dat pentru o nouă logodnă inel
Și i-a acoperit fața cu ștergere.

Inima i-a fost coaptă prea devreme și-a căzut
Printre tufe de somn să se-ascunză.
O vom găsi cândva în cântec neștiut,
Când clatină pădurea doinitoare frunză.

Mâna care-a scris elegii și 'ntâmplări
A stat în loc fiindcă obosise.
Pentru ea, pentru omul plecat lângă zări
Un alt anotimp se deschise.

La fereastră a bătut o stea:
Vino'ncet, plecăm într'o călătorie.
Cuvântul ei ce minunat suna!
Și omul a plecat să nu mai vie.

Lotcă albă, pentru treceri, s'a ivit,
Înspre luna ca o azimă curată.
Ave limpezi poartă spre zenit
Ultim drum spre-o țară de agată.

GEORGE POPA

*) Poem pentru Pavel Dan. Citit la comemorarea lui Pavel Dan și Al. Lupeanu-Melin, ținută la Blaj, în 5 Decembrie 1937, sub egida Societății Scriitorilor Români din Ardeal.

C R O N I C I

OAMENI ȘI OPINII

ASTRA, REVISTELE ȘI TINERII SCRITORII

După războiu, în cecece privește directivele culturale — cele literare în special — Astra a strălucit printr'o superbă absență. În afară de aproximativa subvenție ce s'a acordat de către despărțământul Cluj, revistei „Gând Românesc”, să ni se arate ce publicație, ce activitate, ce operă literară, a stimulat Astra post-belică? Noi nu cunoaștem niciuna. Și — ce lucru tragic și rușinos! — după câte știm, în ultimul timp, nici revista „Gând Românesc” nu mai beneficiază de posibilitățile materiale ale Asociației, această tribună de slovă valahă apărând, mai mult datorită sânguinței și dragostei de azur a d-lui Ion Chinezu, redactorul ei.

Dar „Gând Românesc” apare numai de cinci ani. Ce a făcut, pe tărâm literar, Astra, dela 1919 pânăla 1933? Nimic... În activitatea Asociației există, aci, un vid trist și supărător. Și ce face acum? Să mărturisească dnii Teodor Murășanu, M. G. Samarineanu, Ion Th. Ilea și Mihail Axente, — directorii celor mai bune reviste literare din țară, toate ardelene — cu ce i-a ajutat Astra? Materialicește: n imic. Moralicește: nimic.

Și câte nu ar fi putut face bătrâna și obosită Asociație! Cât ogor nu ar fi putut deșteleni! Câte îndrumări n'ar fi putut da!

Dar Astra, împotriva imperativelor misiunii sale istorice, a găsit de cuvînță, dacă nu să boicoteze*), să stea indiferentă, să se etaleze cu o nemernică... absență.

Și totuși, s'ar fi putut ca Astra — păstrându-și aversiunea față de revuistica ciscarpatină —, să ajute

*) Cazul revistei noastre, care peste orice piedici puse de culturalii locali ai Astei, stă dreaptă și întreține flacăra unei candelă la care, imbecilitatea nu se va putea închina niciodată.

În mod individual pe tinerii scriitori ardeleni. Pe cine a susținut Astra? Căci, doar, condee cu azur în ochi și cu sbuciumări creatoare în sânge, se afla în Ardeal: au dovedit-o colaboratorii revistelor literare.

Pentru a se putea menține la nivelul cărturăresc cerut de vreme și de chemarea ei, a trebuit ca scriitorimea ardeleană să se grupeze în jurul d-lui Victor Papilian, formând A. S. R. A. Și aci, ca și peste tot pe unde ajunge, Astra a absentat. Am sperat că totuș, va veni mai târziu în mijlocul scriitorilor. În van.

Și totuș, după asemenea „activitate“, titularul actual la prezidenția Asociației — pentru care personal avem cel mai mare respect și o veche admirație — a declarat că marile reviste ardelenene — repet, cele mai bune din țară — apar, datorită unor stimulente(???) datorite Astei.

Vina inexactității știm că nu o are d-sa, ci cei cari îl informează greșit, anchilozații și gutoșii din comitetele de conducere ale despărțămintelor, zaharisiții cari au reușit cu brio, să trăsmită glorioasei Aste în-gustimea lor de creer.

Dorește Astra viață tânără, luptă, animație, tumult? Să coboare de pe soclul ei de ciocolată, în mijlocul tinerilor scriitori ardeleni, să-și primenească erarhia și să pornească, pe drumul șagunist, sub cel mai nou și cel mai sănătos scut al tineretului verde, la ofensiva culturală, reală ofensivă culturală, atât de necesară țării. Căci tineretul a pornit de mult, fără ea. Și urcă spre luminoase piscuri de isbândă.

Și la Astra, ca și oriunde senilitatea a ajuns stă-până, se cere primenire, înviorare, deblocare erarhică, adică.

Dar, nu ne facem iluzii; anchilozații satrapi cari sugrumă Astra eroică, nu vor ceda ușor. Ce zic? Nu vor ceda nicicând.

În acest caz, pentru tineret, Astra este o debilă și gârbovă creatură, cu trecut de soare. Cu viitor de noapte!

A, problemele de viitor!

Oamenii consumați nu se pot gândi la ele.

Deci, tineri scriitori, pânăla proba contrarie, înainte, fără Astra. Ca și până acum.

Și totuș ne mirăm: aceasta să fie Astra vlădicilor de acum trei pătrare de veac?

N. LADMISS-ANDREESCU

AUTOGRAFE

Zi de autografe. O zi puțin primăvăratecă, în notă. Vânt ușor cu alintări reci. Culoare cenușie destul de multă strecurându-se în suflete încet, monoton, întocmai ca ritmul picăturilor de ploaie care au început să cadă rar.

Te-am așteptat atât de mult, zi de autografe! Am pus atât entuziasm, atâta soare și căldură în tine! Te-am așteptat cu dor de îndrăgostit, cu sete de beduin alergând în pustiu spre oază. Și iată, natura, sfidând, nu vrea să știe că astăzi, între cinci și opt, se dau autografe de către scriitorii tineri și mai vechi, nu vrea să vibreze cu mine: s'a îmbrăcat în gri. Dece luminile și umbrele nu vor fi fiind la unison cu cei ce le admiră și le cântă! Dar fi rezonabilă natură și te bucură. Eu te privesc azi cu alți ochi: cu ochii de flacări ai poezilor.

Se apropie cinci. Trebuie să plec. Neapărat.

Dela mine până la editura care serbează ziua autografelor, trec douăzeci de minute bune în pocnete, scrâșnete și stridențe de tramvai. Incep să febrilitez, am alt suflet, alți nervi. Sunt neliniștită și nu te mai privesc cu ură, prin geam, zi fără soare. Am nervi încinși și totuș te iert.

Am plecat de acasă cu graba și bucuria unui copil silitor de clasa întâia primară. Tramvaiul merge prea greoiu, iar stațiile de oprire, în ciuda mea, cu cât mă apropii, cresc parcă în număr. Absentă cu mintea de tovarășii călători, în tramvaiu, ca și în tren sau în automobil, împletești firul gândurilor cu cel al amintirilor. Imaginea Anișoarei Odeanu, cu ochii calzi, nevinovați, cu fruntea lată, senină, cu silueta prea fină, îmi joacă în pupile. O cunosco încă dela facultate. Am fost colega în acelaș an de studii, la aceeaș secție. Capul apoetic — apoetic în ceace privește exteriorul — al lui Tudor Arghezi, scriitorul acesta abil, complex mânuitor al condeiului, îmi tonifică gândurile. Știți, minunatele sale versuri... Iată: „Cuvinte potrivite“... Iată și articolele, eseurile, pamfletele din „Bilete de papagal“... A, vremurile adolescenței, anii de liceu, cei de mai târziu... Ce bine deslușesc acum, aci, pe banca unui tramvai oarecare, gândul arghezian, plin de spirit, de salvare și de realism!... Firul amintirilor e lung:

una aduce încă una, și încă una, și încă... Se contopește, se deapănă continuu, până când... am auzit glasul indiferent al taxatorului, anunțând profesional și târăganat „Carpați-Universitate”. Am coborât repede și m'am strecurat prin masa de pietoni grăbiți, bănuind că cel puțin jumătate din numărul lor merge spre Alcalay. Ce naivitate! Am intrat singură aproape. În mulțimea elevilor de liceu și a studenților cari se îngrămădeau, după preferințe, în jurul vreunui scriitor, distingeam rar oameni mai maturi și rar de tot, tipuri rotofee cu greutate materială. M'am întristat. Era în librărie numai tinerețe și entuziasm; nu și un stimulent mai solid, atât de necesar tinerilor scriitori.

Mi-am revăzut colega cu care nu am vorbit de doi ani, dela ultimul examen dat împreună. Inconjurată de câțiva tineri, aceeaș Doina, cum îi spuneam de mult, — acelaș chip de copil răsfățat și precoce; mai sigură de sine, mai veselă, cu aceeaș dragălășenie feminină îmbietoare dela prima privire. Tudor Arghezi, hotărît cum e, cu un obraz inteligent, oarecum aspru, încadrat de ochelari rotunzi și mari, așezat la o masă, semnează neobosit autografe și lămurește unele fraze din cărțile sale, unele versuri, numeroșilor admiratori. Anton Holban, tânăr, cu ochi verzi-albaștri, mirați, cu tenul palid, un Adonis ce exprimă idealism, sentimentalism și fineță, strânge prietenos mâinile tinere cari i se întind vesele. Bietul Anton!...

Entuziasmată de atmosfera acestui centru de lumină și poezie, de prezența atâtor oameni de talent, aș fi vrut să am bani mulți de tot, să pot cumpăra fiecăruia cartea cea mai bună... Și aș fi vrut să vorbesc cu fiecare scriitor în parte, să-i ascult, să-i admir...

Târziu, mâhnită și resemnată totodată, am cumpărat cartea bunei mele Doina Peteanu, cea mai tânără din tot entuziasmul acesta, cea mai dulce. Mi-a dat un autograf frumos ca și ea, cu numele ei adevărat. Eu am schițat un sărut pe obrazul ei fraged și am plecat, deastădată calmă, fără emoții.

Afară era întuneric, un aer proaspăt, crud, umed, după ploaie și eu mergeam cu pași leneși undeva, în neștire. Mă gândeam că voi cumpăra, cândva, mai multe cărți, multe de tot, cu tot atâtea autografe.

FLORICA BUJOREANU

C Ă R Ţ I

TITU MAIORESCU: INSEMŢĂRI ZILNICE*)

Un fir cĂlăuzitor în cunoaşterea unei vieţi (cĂci, ce este altceva un *jurnal* intim?), oricĂt de tĂrziu venit, chiar dacĂ nu rectificĂ datele cunoscute, le completeazĂ în mod fericit. Şi acĂst serviciu îl face publicarea însemnĂrilor zilnice — cu material postum — cu cĂt autorul lor a cunoscut înĂlţimile unei vieţi mari. Linia destinului unei personalitĂţi aşa de bogatĂ în jurul cĂreia se concentreazĂ toate evenimentele timpului şi o mulţime de fruntaşi ai neamului din mediul cultural, dar mai mult politic, al ţĂrii, e un drum prin inima istoriei romĂneşti.

Am dobĂndit îndemĂnarea de a despica veacul trecut în douĂ perioade: cea anterioarĂ „Junimei” şi „Convorbirilor literare”, şi alta, ce vine spre noi, cuprinzĂnd sub semnul luminii şi începuturile veacului nostru. Intre ele, hotar vizibil, e apariţia acelu spiritus rector nu numai al „Junimii”, ci al întregii culturi romĂneşti, Titu Maiorescu. El deschide un capitol nou, cuprinzĂtor de limpezimi aspre şi durabile, în politica şi cultura romĂneascĂ.

AstĂzi, dupĂ 20 de ani dela moartea lui, un fost elev al sĂu, d. I. RĂdulescu-Pogoneanu, îşi apleacĂ, pios, sufletul peste mĂgurĂ vremii pentru evocarea marelui spirit critic şi om de o rarĂ disciplinĂ intelectualĂ, într'Ă caldĂ şi documentatĂ introducere la volumul „InsemnĂri zilnice” ale acestuia, tipĂrite prin îngrijirea d-sale.

Desigur, importanţa unui jurnal intim, e în raport direct cu numele celui care l-a scris. De aceea „InsemnĂrile” lui T. Maiorescu nu sunt nişte simple „însemnĂri”; ele constituie un eveniment în publicistica actualĂ.

Paginile acestor însemnĂri zilnice dovedesc cum s'a desvoltat aceastĂ personalitate puternicĂ. Şi mai dovedesc aceste memorii încă un lucru pe care l-a exprimat, dacĂ nu greşim, Edison, cĂ geniul e 90% transpiraţie şi numai 10% inspiraţie. Deosebirea e cĂ Maiorescu n'a fost un geniu, şi eforturile intelectuale, foarte

*) Cu o introducere, note, fac-simile şi portrete de I. RĂdulescu-Pogoneanu. 1937.

de timpurii, pe care le face, ca o necesitate organică, pe lângă că sunt modul de eliberare a unei inteligențe precoce, ele indică punctul cel mai înalt spre desăvârșire, ce poate fi atins de un intelectual superior-dotat, printr'o nestrămutată voință. Consecvență în intenții, perseverență în muncă și încredere în rezultatele ei; e ceea ce numesc biografii, *ambiiție*, singurul element de stimulare în perioada formațiunii spirituale a lui Maiorescu. O spun aceasta notațiile tânărului de 16 ani: „Ce-mi pasă însă de externi! În mine să fiu ce să fiu! Cum o să se mire ceilalți, când or vedea ce are să iese din Titu ista!” (pag. 41). Pentru aceasta, își aliază timpul: sculatul de dimineață (între 5 și 6 ore), și culcatul la ore târzii (11 uneori 12 ore). Și acest mod de viață nu mai seamănă deloc cu al unui adolescent; în el e triumful spiritului asupra cărnii. Concluzia: la 18 ani, notațiile lui arată un tânăr care își pipăie sufletul cu o uimitoare precizie: „S'a infiltrat însă în mine un scepticism deconcertant, o punere la îndoială a tuturor celor tradiționale, ba chiar a ideii de Dumnezeu și de nemurirea sufletului — paralel cu imposibilitatea de a concepe absolutul. La ce oscilări e supus cugetul meu în această privință! Cine mă constrânge să admit Dumnezeu, care e cu totul de neconceput de rațiunea mea?” (pag. 84).

Inclinațiile spre metafizică, de unde și stilul său de viață de mai târziu, încep să pună măsură în toate întreprinderile lui sufletești, sugrumând unele care nu l-ar fi dăis niciodată la rezultate strălucite:

„De când am ajuns să fiu pregătit în mod serios din punct de vedere științific, nu-mi mai reușește nicio rimă; pe deoparte sunt bucuros că am încetat această ocupație neserioasă”. (pag. 86). În schimb dacă a abandonat poezia, a înmugurit în mintea lui Maiorescu, la 17 ani, gândul de a lăsa, „discipolilor” ca amintire, sistematizat, un curs în care erau unite toate prelegerile de logică audiate de el.

Sub raportul sincerității, „Insemnările”, ca orice jurnal intim, cam închid obloanele asupra adevărului. De altfel, ce ar însemna să fi scris tot ce a simțit în anumite împrejurări ale vieții? Indiscreția cercetătorilor și susceptibilitatea cititorului român, i-ar fi diminuat prestigiul. Creerul lucid și inteligența scăpărătoare a lui

Maiorescu a privit și peste mormânt: a rupt foile din jurnal, a scos din el tot ce putea fi de discutat de morala publică. (Divorțul de prima soție, Clara, atașamentul, său mai bine zis, jocul sentimental dintre el și cumnata lui, Mite Kremnitz).

Ceeace surprinde la acest spirit mare, echilibrat, armonic, sunt încreștările în jurnal de atâtea ori: zile de durere; ele provenind din „constatarea unei lipse de înțelegere și de căldură pentru felul său de a fi, pentru activitatea sa, chiar și la cei mai de aproape ai săi”. În asemenea circumstanțe, notează în jurnalul său aceste cuvinte valabile cât o eternitate: „A năzui spre ceva împreună cu alții este un ideal irealizabil.” Nu e o simplă afirmație. El și-a trăit fiecare gând. Omul, a cărui tensiune de viață ieșea dintr'un ritm obișnuit, trage după sine, ca o cometă coada sa, drama unui suflet, în aparență robust și echilibrat, aidoma unei mări ce se frământă în adâncuri, dar liniștita la suprafață: „1856, 1866, 1876 — 20 de ani petrecuți cu conștiință de sine. Eu îmi apar însă mie însu-mi ca un fruct copt gata să cadă. Ce-mi mai poate oferi nou viața? Cunosc femeia, știu ce însemnează iubire și căsătorie, cunosc prietenia, (m'am) urcat până în culmea ambiției și am simțit arta. Am fost profesor și scriitor — ce mai poate veni încă? Cine a agonisit în sine indiferența morții, a'ncheiat socotelile cu viața”. (pag. 260).

Un lucru isbitor, pentru cine a văzut în personalitatea lui Maiorescu un produs al solului românesc, criticul ieșan, în exercițiul profesiei sale de avocat, ba chiar și în atitudini, oarecum, politice, manifestă, uneori, simpatie, alteori îngăduință, pentru streinii așezați — în decursul nopții — pe pământul românesc. Față de evreime și problema evreiască, care preocupa, pe atunci, pe mulți oameni politici, preferă un echivoc: „De fapt, eu nu cunosc și nu pricep deloc ura ce o au oamenii în contra Evreilor. Sentimentul lor național e foarte puternic când vorbesc de rău despre Evrei, dar niciodată destul de tare ca să facă ceva pozitiv pentru Români” (pag. 325). Citind aceste rânduri, te întrebi, nu cumva s'au scris în 1937, și nu în 1879?

De atunci și până astăzi, multe din problemele denunțate sau susținute de Titu Maiorescu, fie pe tărâm cultural: literatură, educație (pedagogie), fie pe cel politic, au rămas în picioare. Iată de ce se vorbește și se va mai vorbi de actualitatea lui Titu Maiorescu.

CEZAR PETRESCU : 1907

(Editura „Cugetarea“)

Încă n'am uitat plâsmuirea epică centrată în Piscul Voevodesei, precum nu ne-am uitat nici de existența insulară a lui Zaharia Duhu sau cea abulică a franțuzitului boer, Iloveanu, și iată, din nou va trebui să vorbim de semănătorismul prelungit, axat vânjos, în opera d-lui Cezar Petrescu; 1907 continuă, sau mai corect, reia firul pe care părea că-l rupsese odată cu „Comoara regelui Dromichet” și „Aurul Negru”. Dl. Cezar Petrescu a întins pod peste apele vremii, reactualizând un proces ale cărui consecințe constituie o rușine în istoria burgheziei noastre.

E logic ca apariția lui „1907” să nu sgdue conștiința contemporană, după „Răscoala” d-lui Rebreanu. Deși, după cum vestește acest volum, trilogia d-lui C. Petrescu va depăși — spațial — în seismica psihologică a lui 1907, pe dl. Rebreanu.

Va păre, totuși, temerară afirmația pe care o facem susținând că revoluția țărănească din 1907, nu poate fi cuprinsă în toată plenitudinea și problematica ei, de condeiul unui romancier, de ar fi el chiar expresia ultimă a genului. Cel mult, ea poate fi localizată pe porțiuni regionale; obiectivarea datelor sociale prin care se reduce sufletul colectiv la o pluralitate de personaje, privity intermitent, de scriitor, dă acțiunii și stilului o slabă ductilitate și o sărăcie de respirație. Sunt compromisuri în literatură care nu compromit. Nu compromit în măsura în care sunt aplicate. Așa bunăoară e problema „repetărilor”. Unii ar spune, găsind filiațiuni și identități în opera unui scriitor, că avem de-a face cu o cantitate balzaciană, alții reprobă acest utilaj, semn al degradării putinței de inventivitate. Ne alăturăm celor dintâi într'un singur caz: când personajul nu ocupă un loc simbolic cu toate atribuțiile unui convenționalism formulat. Aici s'ar putea vorbi într'o oarecare măsură de dl. Cezar Petrescu. Într'adevăr, găsim la d-sa personaje cunoscute din alte opere anterioare. Megieșă, sub toate formele, ultimei sale creații, este „Comoara regelui Dromichet”: surprindem în „1907” multe situații și corespondențe sufletești din cea dintâi. Iată-l pe Zaharia Duhu, sub numele aceluia cinstit și bun boer de tradiție, Iordache Cumpătă, iată pe franțuzitul cu inade-

rență pentru solul valah, Iloveanu, în persoana absentistului desrădăcinat, tânărul boer-naș, Octav Udrea. Sau mai vizibil: Jak Medoveanu din „Comoara regelui Dromichet”, ființează, e drept, numai cu numele, și în „1907”, doar atât că aici i se zice Medoveanu-Fuziune. Nu putea să renunțe la o plăcere sau, pe drept spus slăbiciune, d. Petrescu: prezența unui țăran bătrân în jurul căruia s'a îngrămădit multă simpatie. Ce este baciul Timofte Cuțulea din „Comoara regelui Dromichet”, sau Teodor Gânj, din trilogia-Eminescu, decât persoana lui moș Teodor Gliga („1907”) cu existențe anterioare?

Declinul boerimii conservatoare începe odată cu Dinu Păturică a lui N. Filimon, apoi îl continuă — în opera dl. Petrescu — un Ilie Săcară, iar în cartea din urmă, ceea ce e mai interesant în procesul de nezăgăzuită alunecare spre peire a acestei clase așa de bine prezentate de d. Petrescu —, e acțiunea, asaltul flă-mând al unui element nou, smârd, puchinos, de a se substitui vechei boerimi: *Evreul* Sidor Leibovici, ori Solamon Șpaier, iată elemente de eroziune a acelei platforme putrede care era boerimea noastră. Se ducea un gen de sbiri, veniau alții ca să-i depășească pe aceștia.

Țăranul rămâne o vită și nimic mai mult. Numai ipocrizia unui ministru (și încă de agricultură), ca Jean Lahovary, a putut să spună la deschiderea expoziției din 1906, aceste cuvinte care te uimesc prin grandoearea minciunii ce o cuprindeau: ... „și astăzi după 40 de ani de domnie ai Majestății-Voastre, întorcându-ne privirile îndărăt, văzând de unde am plecat și unde am ajuns, putem privi trecutul cu mândrie și viitorul cu încredere”, iar în alb ochiu, cu o sinceritate uimitoare, creșta, cu aceeași ocaziune, pe răbojul vremii: „Iar pe vită câmpului răspingiți-o'n pumni, ascundeți-o în viziuni, ca să nu strice bucuria risipei din anul jubilar. Tăiați mâna pelagroasă care scrie pe pereții aurii ai salelor de banchete un nou Mane, Techel, Fares de amenințare” (*N. Iorga în Neamul Românesc* anul I Nr. 42).

Ne ocupăm, ceva mai sus, de personagiile ce populează acest „1907” și lucru firesc la un roman cu temă socială, observăm multe asemănări, ba mai mult, ni se par, unele personaje, proaspăt descinse, din opere anterioare, în ciclul „1907”.

O verticală ar lega pe Costea Lipan, răzvrătitul

fiu, măcinat de neliniști, al magistratului Constantin Lipan, din „Calea Victoriei” cu chinuțul, până la neversosimil, Radu Comșa din „Intunecare” și s’ar opri la Adrian din „1907” a cărui fizionomie abia își conturează începutul.

Ceeace se petrece la Zapodia lui lordache Cumpătă, e un prilej pentru romancierul Cezar Petrescu, de a creia individualități statornicite puternic în pânza acțiunii mari din care acest prim volum (din ciclul de trei vol.) e numai preludiul. Ni e teamă de această congestionare de material în chip balzacian; ea de cele mai multe ori e deficitară ansamblului; procesul de individualizare al eroilor dacă nu e urmărit cu pasiune, cade pe panta creațiilor mijlocii, poziția lor (a personagiilor) nedepășind *convenționalul*, păcat, de care, se leagă mulți, când se amintește de forțele reale ale epicei d-lui Cezar Petrescu. Nu putem anticipa asupra lui „1907” de pe acum. Așteptăm continuarea vieții dela moșia Zapodia, a inteligentului Kergolay și a celorlalți, pentru a-i putea explica.

IONEL NEAMTZU: PENTRU O FEMEE (editura „Ramuri”)

Apariția romanului „Pentru o femeie”, a d-lui I. Neamtzu, nu poate fi trecută decât în registrul cărților mărunte; ea rămâne o modestă experiență epică, ce n’ar trebui să mulțumească pe un autor ajuns la al patrulea volum de proză. E mult de atunci de când în „Farmecul gotic” — cartea d-sale de debut — împletea simplități pe care în mod sigur astăzi nu le-ar mai iscăli,

Cu un an în urmă, am cetit câteva fragmente din romanul „Orașul nordic.” Mărturisim un lucru: e tot ce are mai bun dl. Neamtzu în cariera sa literară. „Pentru o femeie”, se plasează între naivitatea din „Farmecul gotic” și robustețea din „Orașul Nordic”. Oricât s’ar trudi, nu va reuși d. Neamtzu, să ne facă a înțelege că romanul „Pentru o femeie” vrea să demonstreze mai mult decât o disociere între fantastic și real. În tihnită viață a familiei Văleanu, prezența lui Mircea Manea și a Henriettei, transformă grabnic liniștea familiei în frământări sterpe fără noroc, deschizând obloanele sufletului spre aventură. De altfel, romanul acesta

s'a născut din aventură ; n'are nimic din sucful pământului. Ceea ce se petrece la moșia familiei Valeanu, nu vedem, nu simțim decât din narațiune, așa cum din urmele lăstate pe zăpadă, bănuim mărimea jiganiei urmărite.

Deodată intervine imprevizibilul, sub călcâiul căruia stau, în toată succesiunea lor, evenimentele și evoluția acțiunii. Dar acest imprevizibil nu se poate dispensa de colaborarea destinului de sub protecția cărui nu se poate smulge o forță, în devenire, utilă societății, cum e Mircea Corbu, care, cu toată puterea de voință ce o afișează, rămâne până la sfârșit robul sentimentelor sale, pentru că nu e capabil să iasă din anumite condițiuni ale vieții.

Nu discutăm fondul etic al cărții unde ar fi să ne oprim asupra acestor „condițiuni” ; el, fondul, e imaginea clară a unor individualități, în structura cărora nu încap, parcă, ineditul, excepționalul ; iar modul de viață, contactul cu realitatea obișnuită e o tendențioasă evidență a procedurii, artificial oarecum, de a uni în acelaș flux sufletesc aptitudini diverse, care măresc și mai mult fictivul în dauna adevărului.

Văzută prin unghiul putinței de transfigurare, fabula din „Pentru o femeie”, e o poveste simplă, poate prea simplă, căreia i-ar fi folosit mult o concentrare și o adâncire a proceselor psihologice, care, așa cum le-a prezentat în roman, nu sunt decât o imperceptibilă sbatere a unor ființe mediocre. Inșă atunci n'o mai intitula, roman, ci nuvelă.

Și credem că ar fi fost mai bine așa.

NICOLAE ALBU

B. JORDAN : TRENUL ALBASTRU

(editura „Ideia“)

După ciclul de romane închinat dăscălimei (trilogia, „Normaliștii”, „Invățătorii”, „Revizori și inspecători”) pe care ne anunță că-l va completa cu încă un roman : „Institutorii”, prietenul B. Jordan ne dă un roman cu un mediu respiratoriu mai larg : viața monotonă, lin curgătoare, a unui târg pe care-l așează undeva pe o linie ferată — linia atâtor destine paralele care nu se vor atinge niciodată — între colirele Moldovei.

„*Trenul albastru*“ este trenul visurilor noastre nerealizate, este „fata morgana“, a celui mai sterp bărgăgan de gânduri, este — poate — trenul în care urcăm odată în viață și anume: la sfârșitul ei, în eternul voiaj.

Eroii cărții pot fi identificați în locuitorii oricăruia din multele și uitatele noastre târguri, pot fi aflați în orice suflet care nu a isbutit să evadeze din pustietatea ucigătoare de năzuinți a tipicului târgoveț. Imi spune odată un scriitor: provincia ucide viața, sau în cel mai bun caz o banalizează.

Banalizarea vieții ar fi cel mai potrivit comparativ acțiunii romanului „*Trenul albastru*“, care ar fi putut fi intitulat, cu un termen mai dedectiv „*Trenul fantomă*.“

Mary Brașoveanu, surorile Bivolaru, grupul dela cafeneaua domnului Gherș, intelectualii urbei gen „decanul“, judecătorul năpăstuit de nevestă, doctorul bețiv și poltron, bătrânul Brașoveanu, tanti Leonora, contabilul, secretara, șeful vămei Paul, și celelalte personaje — mai toate vigurose creionate — sunt suflete anchilozate, lipsite de temeritatea necesară celor destinate avânturilor în zarea țelurilor multiple, nesfârșite, toți aceștia sunt numai oameni căci nu au isbutit decât aceasta inevitabilă banalizare a vieții. Doar unchiul Glinka, acest curios și necesar personaj, trăiește viața sa aparte, se luptă într-o cumplită decădere cu rosturile tihnite ale vieții, iar prin numeroasele-i evadări din cotidian se poate spune că este un om care merită viața — merită chiar în umilita postură de îngust la minte, să o trăiască.

Povestea „*Trenului albastru*“ poartă în ea, cum spuneam mai sus, tragismul vieții nerealizate, a vieții căzută și rămasă iremediabil în banal. „...trenul albastru nu trece decât la o sută de ani odată. El apare pe neașteptate ca o nălucire de vis, fără sgomot și nu se oprește decât într-o singură stație.

„Itinerariul trenului albastru este închis sub lăcătele hazardului... Legenda lui o știu toți vagabonzii din târg și o povestesc naivilor și fetelor înamorate, pentru un sfaț... Tinerii îndrăgostiți din târg o cred, pentrucă băeții citesc încă *Suferințele tânărului Werther*, iar fetele se sinucid din dragoste în luna florilor... (pag. 7-8).

În acest citat se află comprimat tot mediul emotiv al romanului lui B. Jordan. Legenda aceasta, legenda vieților decimate de nostalgice așteptări...

Desigur, de legenda înfiorătorului spectru al banalizării unei, vieți, nu scapă, — pentru că târgurile au legături vechi și nebănuite — nici eroina romanului, tânăra Mary Brașoveanu, fiica unui bătrân și pensionar dascăl și a unei mame care-și poartă în lume povara unui gest adulterin de care nu va scăpa niciodată, oricât i s'ar întoarce în sprijin împrejurările, oamenii și mai ales, timpul.

În cursul unei vacanțe de vară — ultima vacanță înainte de a păși din școală în viață — Mary receptează cu antenele pubertății depășite, toate mizeriile târgului ei. Și, la sfârșitul zilelor de odihnă, când trenul — un *personal* oarecare — o duce spre sgomotele și tăcerile, luminile și întunecimile, gloriile și prăbușirile, unui mare oraș, monotonia vieții din târgul natal ia consistență, devine aproape materială — o obsesie prezentă totdeauna, pe care o poți mângăia sau pălmui. Dar din acest moment, ceva se lămurește în cugetul eroinei și — fatal — la rândul-i urmează drumul iremediabilului tragism târgovet. Alunecările ei erotice — este potrivit ales momentul psihologic al posesiunii și cel spațial unde B. Jordan ne dă un Bobby veridic, — dragostea înăbușită pentru vărul ei Paul — cel de-al doilea personajiu al cărții, — altruismul ei când e vorba de o altă femeie pe care aripa nenorocului o atinsese mai aprig ca pe ea, jertfa ei atunci când consimte să se căsătorească cu un fost profesor bătrân și anost ca orice profesor, cu ticuri și morgă intelectuală, sunt toate înșiruirii firești, legate cu măiestrie de autor prin funia celui mai adecuat și inevitabil fatalism.

Trenul albastru: legenda vieții prinsă strașnic în cataramele banalului.

B. Jordan ne-a dat o carte pentru care trebuie să-i fim recunoscători.

DEM. BASSARABEANU: POEZIA LUI
AL. T. STAMATIAD
(editura „Cultura Românească“)

În literatura noastră nouă se simte o mare lipsă: aceea a prezentării bunilor noștri scriitori, în mod suc-

cint și clar, atât în ceea ce privește biografia, cât și opera lor. Nu avem o bibliografie cu un adaus critic câte de concis a romancierului care este *Liviu Rebreanu*, a poetului minunat realizat *Ion I. Pillat*, a filozofului temerar *Lucian Blaga*, a acelu mare combativ și cult ziarist: *Pamfil Șeicaru*.

Confratele Dem. Bassarabeanu a prins minunat lipsa timpului nostru și ne-a dat, într'o broșură cu nerv și succint scrisă, o bună prezentare a poetului său favorit, dl. Al. T. Stamatiad.

Fixarea în timp a poeziei d-lui Stamatiad este binevenită și era necesară. Sarcina de a o realiza, și-a luat-o Dem. Bassarabeanu.

Nu a fost un lucru tocmai ușor această prezentare. Pentru că poezia simbolică a d-lui Al. T. Stamatiad cere un efort de orânduire destul de mare criticului care dorește să o facă circulabilă, din punct de vedere emotiv, unui tineret care crește în alte credințe lirice. Bassarabeanu a făcut-o. Și a reușit credem noi, datorită marelui iubiri ce are pentru poezia aceasta, poezie în care — cu vădită evoluție stilistică — se complace.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

N. LADMISS-ANDREESCU

R E V I S T E

GÂND ROMÂNESC

(V, 11—12)

În flora revistelor ardelene, *Gând românesc* reușește să fie la frumoasă altitudine. Exemplarul acesta care încheie cinci ani de luminoasă existență, se deschide cu o continuare a studiului d-lui Vasile Băncilă, asupra lui Lucian Blaga. (Filozofia practică) Dl. Vasile Băncilă este unul dintre pușinii cari stăruie încontinuu asupra unui scriitor, făcând, nu o critică obișnuită, care la noi echivalează de multe ori cu o supărătoare mediocritate, ci caută sensurile, verifică, interpretează chiar și fețele estompate, trăgând interesante concluzii. Așteptăm ca acest studiu (ajuns aci la al V-lea capitol) să apară într'un volum. Și știm că ne va face mai ușoară înțelegerea operii lui Lucian Blaga.

Interesante și prețioase prin contribuția lor istorică sunt comunicările d-lor Ion Mușlea, care publică o scrisoare inedită a lui Alexandri și C. Negri către Bălcescu, scrisă în 1848, când aceștia emigraseră în Bucovina, — și D. Prodan care publică trei scrisori ale lui Gheorghe Lazăr către contele Ludovic Gyulai, pe vremea când îi era educator. (1807) Restul de studii și proză îl semnează Ion Agârbiceanu (Dintr'un carnet) O. F. Popa (Aventură) P. Al. Georgescu (Actualitatea lui Caragiale) Vasile Rusu (Pace).

Dintre poeme ne oprim la puține. Trebuie menționat *Indemn* de Emil Giurgiuca, *Peisaj moțesc* (natural și sincer) de V. Copilu-Cheatră, iar dintre poemele tânărului D. Hinoveanu, promițătoarea *Plecare în stele*. Cronicile din acest exemplar sunt o pildă de înțelegere și comentare a vieții noastre literare.

JUNIMEA LITERARĂ

(XXVI, 1—9)

Ceeace regretăm e că această revistă bucovineană apare sporadic. Ori o condiție primă în existența unei publicațiuni este apariția regulată, continuitatea. Ar trebui depuse eforturile necesare pentru ca *Junimea literară* să apară mai des.

Exemplarul de care ne ocupăm, e, dealtfel, interesant și compact. Reținem ca pe un frumos gest, articolele prilejuite de amintirea ce se face lui Petre Liciu, la un sfert de veac dela moartea lui. Scriu despre el, evocator și cald, dd. D. Marmeliuc, Victor Morariu, G. Rotică. Tot despre Liciu scrie două pagini și d. George Voevidca, dar se știe, cred, de cei mai mulți, că apologiile literaturizate, sunt prea teatrale și declamatorii, deci ratate.

Proza d-lui N. Tcaciuc-Albu (Veronal) anunță un scriitor cu înalte și multiple mijloace de creație. Dl. Leca Morariu publică o bucată inedită de P. Ispirescu, unde viața lui Vlad Tepeș e viu și colorat redată.

Dl. Eugen I. Păunel face câteva comentarii și explicații asupra unei stampe a pictorului ungar Nicolae Barabás: *Drumul spre târg*, care ar fi o inspirație din viața românilor ardeleni. Se dă în tra-

ducerea d-lui Traian Chelariu un poem cu acelaș titlu semnat de D. I. Siegl, comentarii lirice pe marginea acestei stampe. Dintre poeme amintim *Ev*, sugestiv și emoționant, semnat de Iulian Vesper. Interesant pentru informație și frumos prin culoarea și estetica poemelor, e articolul d-lui Traian Chelariu asupra poeziei nipone.

Cronica e conștiincios scrisă. Ne place mai ales că se stăruie asupra evenimentelor culturale locale, asupra cărților apărute în Bucovina, tocmai ceeace se cere unei reviste de provincie.

Inevitabil, sunt în acest exemplar și lucruri slabe, dar dl. Traian Chelariu, secretarul de redacție, credem că le va evita pe viitor, Și îl rugăm se încerce a face din *Junimea literară* o revistă cu apariție regulată.

GEORGE MIHAIL

I N S E M N Ă R I

MEDALION : N. I. HERESCU

In literatura noastră s'a simțit, până acum câțiva ani, lipsa unei directive pe linia clasică a scrisului. Căci vechile școli literare, luptând pentru atingerea anumitor țeluri culturale, necesare vremurilor în cari s'au manifestat, au avut rosturi evolutive limitate în timp.

In scrisul de după războiu, odată cu temele puse de nefasta avalanșe a modernismului demo-social, ca o justă reacție, s'a simțit tot mai presant nevoia unui îndreptar spre linia clasică a slovei românești.

Am aflat acest îndreptar, în scrisul d-lui profesor N. I. Herescu, om de vastă cultură clasică, de real talent și cu hotărîtă putere de muncă. D-sa, un admirator mărturisit al vechei și monumentalei lirici latine, a pornit, încă de pe la jumătatea decadei trecute, o serie de migăloase și totuși magistrale traduceri din Horațiu, poetul d-sale favorit, se pare. Revistele de prestigiu „Gândirea” și „Ramuri”, le-au difuzat; iar mai apoi, le-am aflat înmănunchiate în volumul „*Lirica lui Horațiu*”.

Cu acest volum, dl. N. I. Herescu a umplut un gol uriaș în literatura noastră, dându-ne posibilitatea

să savurăm, transpuse în românește, versurile acestui mare poet roman.

În vara anului acesta, pentru a stabili anumite norme de etică literară, căzute oarecum în desuetitudine în ultimii ani, dl. N. I. Herescu a dat la iveală cartea „*Pentru clasicism*“, care este o caldă și magistrală pledoarie pentru întoarcerea la izvoarele elegante, juste, fine, mari, ale vechei și minunatei literaturi clasice.

Această ultimă carte a d-lui N. I. Herescu, era cu atât mai necesară, cu cât, incuria libidinismului în literatură, se accentua și — datorită acestei anormale stări — cu cât se simțea mai apăsător, nevoie de un îndreptar, de un ghid, așa putea spune. Cartea *Pentru clasicism* este — hotărît! — acest îndreptar.

Cei ce cred în destinul evolutiv al scrisului adevărat, trebuie să citească cele două cărți amintite mai mai sus. Sunt atât de binefăcătoare!

N. LADMISS-ANDREESCU

ION ROȘCA

1908 - 1931

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poetul acesta, pe care îngerii l'au cules ca pe-o floare neîmplinită din grădina literaturii românești, a fost prea repede acoperit cu uitarea noastră așa cum se întâmplă cu toți aceia ce știindu-se la capătul rezistent al vieții, nu se grăbesc să deie expresie celor mai frumoase vibrații lăuntrice, lăsând aceasta pentru un timp când și vârsta are cuvântul ei.

Dacă se întâmplă ca moartea să smulgă din rădăcină pe acești făuritori de armonii, pe acești înfloritori de destine omenești, așa cum grădinarul rupe cea mai frumoasă mlădiță pentru buchetul iubitei lui, atunci avem cazul poetului Ion Roșca; a dus cu el în huma Bucovinei de unde s'a zămislit, închipuirile și simțămintele unui poet de rară calitate.

Intr'adevăr, cei 23 de ani pe cari i-a surprins moartea cu preferințele ei stupide, formau treapta cea mai de jos a poeziei lui Ion Roșca, deși gândurile lui erau bine închegate și cu aripi de șoim dăruite. Încă de pe băncile liceului „Eudoxiu Hormuzachi“ din Rădăuți, feciorul de plugar din Vicolul-de-Jos era cuprins de vrajă și neastâmpăr, carac-

teristica oamenilor pentru care viața nu-i decât luptă, durere și înflorire de gând.

Împreună cu alți visători rădăuțeni a înființat grupări pentru promovarea literaturii, scriind la toate revistele locale. Pe când străduințele-i erau însă mai mari, firul vieții i-a fost tăiat în urma unei boale scurte dar neiertătoare, și astfel, acela care era hărăzit să cânte plaiurile lui Ștefan, ne-a lăsat numai cu amintirea lui.

Cele 29 de poeme rămase, adevărate însă că Ion Roșca a fost stăpânit de zeul frumosului. Iar dacă el nu și-a putut vedea înmănunchiate gândurile, scriitorul, editorul și profesorul Torouțiu, ajutat de poezii Mircea Streinul și E. Ar. Zaharia, i-a împlinit visul.

„Semne n scuturi” se cheamă volumul ce l-a adunat pe Ion Roșca dintre filele prăfuite ale revistelor, și este cel mai frumos omagiu ce i l-au putut aduce aceia pentru cari moartea tânărului poet a însemnat o rană în simțirea lor aleasă,

Și acum, să respirăm o clipă cu amintirea poetului :

MÂNGĂERE

Zdrobit de lunga răfacire
la casa visurilor de-altădată,
s'opri o clipă sufletul să bată,
dar nu-i răspunse nici o amintire.

Din tot ce-a fost aici odată
azi n'a rămas decât părăginire :
ruină întregul vis, întreaga fericire
și toată viața mea aicea îngropată.

Răstoarnă gândul pulberea și-o scurmă
să afle din trecut măcar o urmă
dar nici un licăr nu străluce 'n minte,

decât o scăpărare de durere.
— hai suflète, te resemnează, fii cuminte —
e toată partea ta de mângăere.

I. O. SUCEVEANU

B I L A N Ţ

Dacă aruncăm o privire asupra literaturii Ardealului postbelic, îl găsim de tot sărac în ce privește scrișul și revuistica, mai ales în anii 1919-1933.

Afară doar de câteva somități literare ca : *Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, Aron Cotruș, Ion Agârbiceanu, Victor Papilian, Ion Breazu, Septimiu Popa, și Teodor Murășanu*, consacrați și mulți din ei cunos-

cuși peste hotare, cu greu se găsesc elemente tinere, care să se fi format și promovat în ultimii 15 ani.

Această debilitate literară se poate atribui lipsei de debușuri, unde tinerele talente să-și fi putut arăta puterea de creație.

Afară doar de câteva reviste și ziare, alte oficine nu erau, iar cele cari existau sprijiniau într-o mică măsură literatura, ele făcând mai mult oficiul de informație.

Acestea ar fi cauzele că nu s'a putut desvolta o literatură propriu zis ardeleană în tot acest timp, aici în Ardealul marilor înaintași.

Acest lapsus literar ardelean a ținut până în anul 1933, despre care se poate spune că a fost anul renașterii literare, nu numai aici în Ardeal, ci în toate provinciile țării, luând cu timpul un caracter naționalist.

Primul semnal în Ardeal în acest scop, a fost dat de revista „*Abecedar*”, a poezilor *George Boldea* și *Emil Giurgiucă*. Aici s'au pregătit și format o parte din scriitorii deschizători de noi drumuri, ce aveau să dea viață mai multor reviste care aveau să apară în acel an pe întregul plai ardelean.

Atunci s'au născut și marile reviste care dăinuiesc astăzi: „*Gând Românesc*”, „*Familia*”, „*Pagini literare*”, unele din ele în centre și focare de cultură românească: *Cluj, Oradea, Turda*, altele mai modeste, prin centre înstrăinate, fără o viață românească activă.

Din toată această pleiadă de reviste, multe decedate în decursul celor patru ani, (1933-1937), nu au rămas decât cele de astăzi, printre care se numără și „*Lanurile*”, pe acea vreme o modestă dar pretențioasă libelulă, care se muncea să-și facă loc, cu toate că nu avea ca suratele ei mai mari, un orizont larg cultural.

Primită la început cu neîncredere, libelula de erii, a ajuns după doi ani de sbucium să se ridice la înălțimea marilor reviste ardeleni, să pornească munca literară cot la cot cu ele, trasându-și un drum sigur în literatura contemporană a țării.

○ O revistă care a înțeles adevărata ei menire a fost revista „*Lanuri*”. Sub auspiciile ei s'au pregătit și format o parte din scriitorii ardeleni de astăzi, întinzând mâna și celor de dincolo de Carpați, făcând astfel unitatea sufletului românesc.

În pragul celui de al cincilea an de activitate „*Lanurile*” se pot mândri, că au dăruit Ardealului și li-

teraturii române de mâine, scrisul dârz și sănătos al prozatorilor și poezilor : George Popa, V. Copilu-Cheatră, Ion Moldoveanu, I. O. Suceveanu, N. Ladmiss-Andreescu, Olimpiu Boitoș, Nicolae Aibu, ultimul deși lucrând la revista „Progres și cultură”, putem spune că aici și-a desăvârșit talentul de critic literar, recunoscându-se în el un critic de anvergură de care literatura de mâine va trebui să ție seamă.

Dar libelula de altădată, devenită astăzi revistă de mână întâia, nu s'a mulțumit numai cu pregătirea și formarea tinerilor talente, ci a pornit munca pentru satisfacerea unui deziderat: înființarea unei edituri, ceea ce lipsește Ardealului.

Cu fonduri modeste, de oarece nu s'a găsit un mecenat pe întregul plai să o ajute, a pornit la drum.

Prima carte cu care s'a început debutul, debut de bun augur, a fost „*Raluca*” subsemnatului, ca apoi să urmeze cărțile de poeme ale poezilor lanuriști; George Popa cu „*Plecarea spre legendă*”, premiată de S. S. R. și V. Copilu-Cheatră, cu „*Cartea Moțului*”, precum și volumul de eseuri „*Semne și mituri*”, a distinsului prozator N. Ladmiss-Andreescu.

Pe lângă cei de mai sus s'a mai editat placheta poetului bucovinean Traian Chelariu: *Cântec de leagăn* și volumul de epigrame *Instantanee*, al epigramistului G. Tepelea, iar sub presă se află volumul de poeme „*Vibrări*” al poetului I. O. Suceveanu.

Acum la sfârșitul a patru ani de muncă și în fața unui nou orizont care se deschide larg, mă întreb: care revistă ardeleană poate să spună că a făcut mai mult?

MIHAIL AXENTE

RÂNDURI PENTRU AL. CĂLINESCU

Destinul scriitorului tânăr, e, după cum se vede tot mai trist. Constelațiile pierd mereu câte o stea, care, după scurt timp, va putezi nu numai în pământ ci și în amintire. Și scriitorii tineri mor tot mai des. Peste umerii lor cu livezi proaspete trece un vânt rece, ori o mare febră și viața ingenunchează lângă destin, resemnată, fără revoltă.

Alexandru Călinescu moare la o vârstă când scrisul său îi promitea frumoase realizări. Necunoscut decât în cercurile scriitoricești, el tipărise totuși două volume de poeme, (*Declin și Mări moarte*) izolat, provincial, spirit refractar, fizic, Al. Călinescu avea în poezia sa melodii de cenușe, o obsesie a tragicului, a durerii iremediabile, a morții care veghează aproape. Poetul primește acest destin fără a se împotrivi:

*Cum de nu mă plantez în nicio revoltă, niciuna?
De ce nu-mi ridic fruntea mai sus de toate ce dor?*

N'am rămas decât imaginea unei urme de sbor;
Vârcolacii tristeții ating fusta lunii într'una.

(Panică, în *Mări moarte* pag. 30)

La moartea lui, scriitorii au scris cuminți rânduri de frumoasă înțelegere atât a vieții lui, calmă în aparență dar frământată totuși de mari dureri, cât și a poemelor sale, cari prin muzicalitate, imagine și sinceritate, rămân mărturia unui mare talent. Trebuie amintită astfel revista *Front literar* dela Brașov, redactată de d. V. Spiridonică, unde s'au scris pagini evocatoare. Dar, cel care trebuie amintit mai stăruitor aci, este d. Eugen Cialic, care a închinat lui Alexandru Călinescu două numere din revista *Pământul*. În editura aceleași reviste, d. Mihail Chirnoegă, obositorul de altădată de la *Frize*, a tipărit o plachetă de 20 pp. intitulată *Alexandru Călinescu, poet al tristeții*, primul studiu critic asupra regretatului poet, care arată notele proeminente și afișează caracterizări. Studiul acesta e desigur, numai o indicație, rămânând ca altcineva, un critic d. p. (autorul numește pe Octav Șuluțiu) să scrie studiul mai vast, care să prezinte pe Al. Călinescu într'o lumină definitivă.

Dar Călinescu mei are și manuscrise. Un volum de poeme, *Incinerări*, (il bănuim, deși poate mai realizat, tot pe linia sumbră din *Mări moarte*) care pentru cunoașterea integrală a liricei sale, ar trebui neapărat tipărit, precum și câteva nuvele și un roman în colaborare cu Pavel Nedelcu, prietenul său dela revista „13”.

Știm că uitarea e aproape o regulă. Dar cel puțin scriitorii nu trebuie să uite niciodată steaua care a căzut acum,

BCU Cluj / Central University Library GEORGE POPA

BIBLIOGRAFIE

Cărți. Mihail Chirnoagă: Alexandru Călinescu, Pământul, Călărași. Aurel Marin: Versuri, Țara Bârsei. Ionel Neamtzu: Pentru o femeie, roman, edit. Ramuri, Craiova. G. Tepelea: Instantanee, epigrame, edit. Lanuri, Mediaș. N. Ladmiss-Andreescu: Semne și mituri, edit. Lanuri, Mediaș. B. Blanchard: Îmbătrânirea înțelepțește, Bibl. Rev. Ideea, București. Viorica Pintilescu: Aspecte din viața studentelor, Tip. Cartea Românească Cluj. Lucian Mănescu: Zidar de gânduri, Edit. Ramuri, Craiova. Apolo Bolovan: Catrenele mele (Cernăuți) Florica Obogeanu: Versuri (Craiova) Ion Horia Munteanu: Versuri (Craiova) Septimiu Popa: Temnițele Clujului (Cluj) Teodor Al. Munteanu: Viori de lut (București) Grigore Nandriș: Aurel C. Popovici (Cernăuți) G. Munteanu: Rouă pentru țară (Mediaș) Alexandru Călinescu: Mări moarte (Focșani) George Negru: Flori îndoliate (București) Aurel A. Mureșianu: Originea Ceangăilor (Săcele-Brașov) Cercul Cultural „Minerul” Șorecani: Patru ani de muncă românească. Iancu Miloman Bonțanul: Poezii (Cluj) Dr. Victor Macavei: Al. Lupeanu-Melin (Blaj).

Reviste: Afirmarea (II, 9, 10-11) Banatul literar (II, 2-8) Cronica literară (II, III, IV) Curierul (I, 11, 12) Crișul negru (II, 1, 2-3) Drum (III, 2, 4-6) Eu și Euroga II, 8-9-10, 11, 12) Freamătul (II, 1) Festival (II, 11-12, 13) Familia (S, III, an. IV, 8, 9) Front literar (II, 4-6, 7-9) Freamătul școlii (III, 9-10, 11-12) Când Străjeresc (VI, 61-62) Generația de mâine (I, 7-8-9, 10, 11-12) Gazeta cărților (VII, 5-6, 7-8) Gândirea (XVI, 8, 9, 10) Ghiocelul (II, 4)

dăjduia durere. Desigur că se pregătise, fără fastid, pe care încercase să-l înfruntă într'un imbold nefericit. Dar el? Poate o căsuță, ce, fuzionând în cele mai adânci mânăile lui calde într'un soiu de dăruire și cuminți de dragoste de un cearsaf și plângă ușor fără să se aplecă pe

— Plângi, mireasa mea. O alina prinse trupul în udată de lacrimi apă fierbinte și luă paimale, le întinse todeauna pe palmelor și unghii. Miriam plângea tot pieptul ei mic eu adolescența ta dul acelei adolescențe. Se făcu întrânsul își îmbracă, peste de bae. Pe urmă continua să se aplece foarte departe și șgomotul tunetele perantului și'n dăgere. Deodată găoală care stătea

Ce minune! Se putea exprima sentimentul atât de cast, al unei imen

Ion Vlasiu

Sfântă (Iemn)

Miriam nu mai era întinsă, ci ridicată pe pernă, întinzând bratele spre dănsul — Rădea, cu ochii încă plini de lacrimi. El veni, lăsându-se îmbrățișat.

uite așa, fără naturii. Fata se la el din. Era suficient. Profund, după or regăsi pe despuiată de brațișa capul curvinte calde și acoperită în, începu să ale pieptului. îmbrățișând-o:

— Plângi, mireasa mea. O alina prinse trupul în udată de lacrimi apă fierbinte și luă paimale, le întinse todeauna pe palmelor și unghii. Miriam plângea tot pieptul ei mic eu adolescența ta dul acelei adolescențe. Se făcu întrânsul își îmbracă, peste de bae. Pe urmă continua să se aplece foarte departe și șgomotul tunetele perantului și'n dăgere. Deodată găoală care stătea

Ce minune! Se putea exprima sentimentul atât de cast, al unei imen

— Plângi, mireasa mea. O alina prinse trupul în udată de lacrimi apă fierbinte și luă paimale, le întinse todeauna pe palmelor și unghii. Miriam plângea tot pieptul ei mic eu adolescența ta dul acelei adolescențe. Se făcu întrânsul își îmbracă, peste de bae. Pe urmă continua să se aplece foarte departe și șgomotul tunetele perantului și'n dăgere. Deodată găoală care stătea

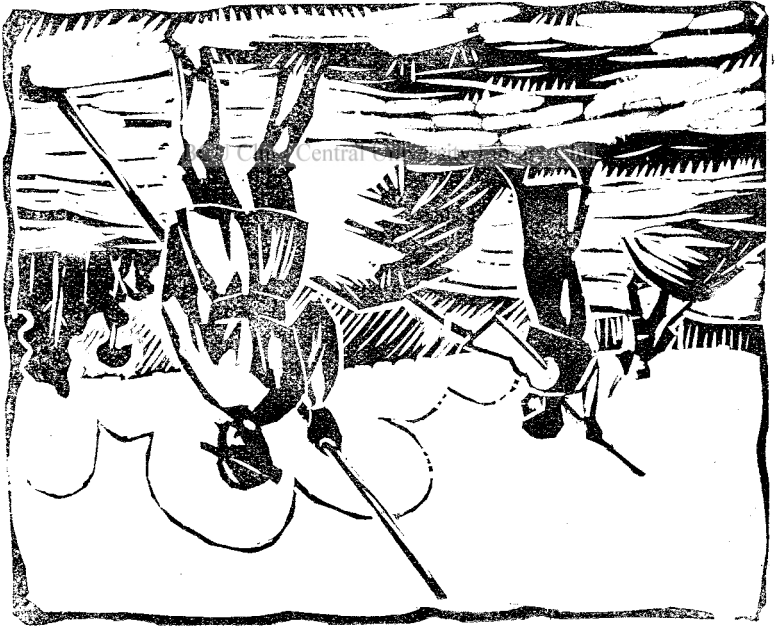
— Plângi, mireasa mea. O alina prinse trupul în udată de lacrimi apă fierbinte și luă paimale, le întinse todeauna pe palmelor și unghii. Miriam plângea tot pieptul ei mic eu adolescența ta dul acelei adolescențe. Se făcu întrânsul își îmbracă, peste de bae. Pe urmă continua să se aplece foarte departe și șgomotul tunetele perantului și'n dăgere. Deodată găoală care stătea

Ce minune! Se putea exprima sentimentul atât de cast, al unei imen

— Mirele meu, spunea din aceeași beție aromitoare.

Strănsul fanului

Victor Constanținescu

SUMARUL

- GEORGE BALOTȘ: Cartea literară în Ardeal, înainte de unire
 ION SOFIA MANOLESCU: Poeme din Baudelaire
 VLĂDU BAKNA: Scrisoare
 RADU STANCA: Tristia
 MIHAIL CHIRNOAGĂ: Seara concertului
 ION ȘIUGARIU: Haiduc
 RADU GYR: Tamburină japoneză
 ANTON BALOTĂ: Nouile tendințe etnice și spiritualitatea
 [europeană]
 VIRGIL CARIANOPOL: Ingenuncheri lângă țara mea
 ION SOFIA MANOLESCU: Autobiografie
 TEODOR SCARLAT: Interior
 CONSTANTIN-STELIAN: Anacronismul romantismului emi-
 AUREL CHIRESCU: Stih mic
 [nescian]
 HORIA BOTTEA: Glas
 NICOLAE ALBU: Contribuție la o istorie a Ardealului
 C. ȘTEFĂNIU: Hanul amintirii
 I. O. SUCEVEANU: Prințul se logodește cu țara
 MIHAIL AXENTE: Năluca
 GEORGE POPA: Poeme

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICI

Oameni și opinii

- N. LADMISS-ANDREESCU: Astra, revistele și tinerii scriitori
 FLORICA BUJOREANU: Autografe

Cărți

- NICOLAE ALBU: Titu Maiorescu: Insemnări zilnice; Cezar
 Petrescu: 1907. Ionel Neamtzu: Pentru o femeie.
 N. LADMISS-ANDREESCU: B. Iordan: Trenul albastru; Dem.
 Bassarabeanu: Poezia lui Al. T. Stamatiad

Reviste

- GEORGE MIHAIL: Gând românesc, Junimea literară

Insemnări

- N. LADMISS-ANDREESCU: Medalion: N. I. Herescu
 I. O. SUCEVEANU: Ion Roșca
 MIHAIL AXENTE: Bilanț
 GEORGE POPA: Rânduri pentru Al. Călinescu

Reproduceri

- G. LIMBĂȘANU: Arhanghelul Mihail (copie)
 ION VLĂȘIU: Sfântă (lemn)
 VICTOR CONSTANTINESCU: Strânsul fânului

BIBLIOGRAFIE